

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Marek Vávra

Postavení insolvenčního správce

v rámci insolvenčního řízení

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Pohl

Katedra: Občanského práva procesního

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 27. 06. 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 187 448 znaků včetně mezer.

.....

Marek Vávra

V Praze dne 27. 06. 2021

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Tomáši Pohlovi za odbornou podporu při zpracování této diplomové práce.

Rovněž bych rád poděkoval své přítelkyni, nejbližším přátelům a zejména pak svým rodičům, za veškerou jejich pomoc a podporu v průběhu celého mého studia.

OBSAH

ÚVOD	7
1. HISTORICKÝ EXKURZ.....	8
1.1. Řád konkursní 1869	8
1.2. Řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrčí 1914	9
1.3. Řád konkursní 1931	10
1.4. OSŘ 1950 a 1960	11
1.5. Zákon o konkursu a vyrovnání 1991	12
1.6. Insolvenční zákon 2006.....	13
2. POVOLENÍ K VÝKONU ČINNOSTI INSOLVENČNÍHO SPRÁVCE.....	14
2.1. Základní povolení.....	14
2.2. Zvláštní povolení.....	15
2.3. Zánik práva vykonávat činnost insolvenčního správce.....	17
2.3.1. Zánik práva vykonávat činnosti insolvenčního správce ex lege	17
2.3.2. Zrušení povolení.....	18
2.4. Zkoušky insolvenčních správců	19
2.4.1. Obecná zkouška.....	19
2.4.2. Zvláštní zkouška.....	21
2.5. Vzdělání a praxe.....	22
2.6. Bezúhonnost	23
3. PROCESNÍ POSTAVENÍ INSOLVENČNÍHO SPRÁVCE.....	25
3.1. Zvláštní insolvenční správce	27
3.2. Hostující insolvenční správce.....	28
3.3. Předběžný insolvenční správce	28
3.4. Oddělený insolvenční správce.....	29
3.5. Zástupce insolvenčního správce.....	30
4. USTANOVENÍ DO FUNKCE INSOLVENČNÍHO SPRÁVCE.....	32
4.1. Seznam insolvenčních správců.....	32
4.2. Obecná část	33
4.2.1. Rotační systém	33
4.2.2. Provozovny.....	34
4.2.3. Veřejná obchodní společnost	34
4.3. Zvláštní část.....	35
5. VÝKON ČINNOSTI INSOLVENČNÍHO SPRÁVCE.....	36
6. VÝKON FUNKCE INSOLVENČNÍHO SPRÁVCE.....	37
6.1. Status insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení.....	37
6.2. Přezkum pohledávek	37
6.2.1. Výzva věřitelům	38
6.2.2. Přihláška pohledávky	38
6.2.3. Přezkumné jednání	39
6.2.4. Zajištěný věřitel.....	40
6.2.5. Zpráva o přezkumu.....	41
6.2.6. Zpráva pro oddlužení	41
6.3. Popěrné právo a incidenční spory	42
6.3.1. Vykonatelné pohledávky.....	44

6.3.2.	Nevykonatelné pohledávky	45
6.3.3.	Zjištění pohledávky	46
6.4.	Soupis majetkové podstaty	46
6.5.	Dispoziční oprávnění k majetku dlužníka	50
6.5.1.	Konkurs	50
6.5.2.	Oddlužení	51
6.5.2.1.	Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty	52
6.5.2.2.	Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením MP	53
6.5.3.	Reorganizace	54
6.6.	Zpeněžování majetkové podstaty	55
6.6.1.	Prodej veřejnou dražbu	58
6.6.2.	Prodej mimo dražbu	59
6.7.	Svědomitost a odborná péče	60
6.8.	Standardy výkonu funkce	61
6.9.	Odměna insolvenčního správce a náhrada hotových výdajů	63
6.10.	Odpovědnost insolvenčního správce za škodu	65
6.11.	Odvolání z funkce insolvenčního správce	66
6.12.	Zproštění insolvenčního správce z funkce	66
7.	DOHLED	68
7.1.	Insolvenční soud	68
7.2.	Ministerstvo spravedlnosti České republiky	69
8.	VYBRANÁ SPECIFIKA JEDNOTLIVÝCH ZPŮSOBŮ ŘEŠENÍ ÚPADKU	71
8.1.	Nepatrný konkurs	71
8.2.	Zpeněžení dlužníkovy majetku jedinou smlouvou	72
8.3.	Konečná zpráva a návrh rozvrhového usnesení	73
8.4.	Distribuční schéma	74
	ZÁVĚR	75
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	79
	ABSTRAKT	81
	ABSTRACT	83

„You will know when you get there. For now just keep typing.“

Miguel Alvarez

Úvod

Insolvenční řízení je zvláštním druhem civilního procesu, jenž slouží k řešení úpadku či hrozícího úpadku dlužníka, tj. nikoli k prosazování individuálních nároků jednotlivých věřitelů.¹ Cílem insolvenčního řízení je pak vyřešení úpadku dlužníka jedním ze způsobů řešení úpadku a snaha o co nejvyšší uspokojení dlužníkových věřitelů. A proto se jednak, aby se usnadnila komunikace mezi dlužníkem a věřiteli a zároveň aby se odstranila neúměrná zátěž, která by zatěžovala insolvenční soudy v rámci jednotlivých úkonů, vyvinula profese insolvenčního správce. Insolvenční správce jako nestranný profesionál, který disponuje zákonem předepsanými znalostmi a zkušenostmi řídí pod dohledem insolvenčního soudu samotné insolvenční řízení dlužníka a činí jednotlivé úkony vedoucí zejména ke zpeněžení majetkové podstaty dlužníka a následnému uspokojení věřitelů.

Cílem této diplomové práce je představit profesi insolvenčního správce tak, jak se vyvíjela v průběhu času od prvního z „moderních“ kodexů, tzn. Císařského nařízení č. 1/1869 ř.z až po současné pojetí insolvenčního správce jako profesionála, a ne již jako soudního úředníka, který představoval zástupce věřitelů. Za tímto účelem bych rád představil podmínky, které musí každý insolvenční správce splňovat, aby mu mohlo být ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky vydáno povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce včetně profesní zkoušky, která je v České republice považována za jednu z nejtěžších ke složení. V rámci třetí kapitoly bych se rád věnoval procesu ustanovení insolvenčního správce do funkce ze strany insolvenčního soudu. Dále, jak je konkrétní insolvenční správce vybírán do insolvenčního řízení dlužníka ze seznamu insolvenčních správců a specifikům, která sebou nesou jednotlivé druhy povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce. Poté jsem se zaměřil na vysvětlení rozdílu mezi výkonem funkce a výkonem činnosti insolvenčního správce tak, jak ji vymezuje zákon a odborná literatura. Kapitola pátá Výkon funkce insolvenčního správce pak obsahuje popis jednotlivých činností, které vykonává insolvenční správce v rámci insolvenčního řízení dlužníka včetně požadavku na odbornou a svědomitou péči a případnou osobní odpovědnost insolvenčního správce za pochybení. Posléze se diplomová práce zaměřuje na procesní postavení insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení a dohled vykonávaný dohledovými orgány nad výkonem funkce, respektive výkonem činnosti insolvenčního správce.

Závěrečná kapitola je věnována specifikům jednotlivých způsobů řešení úpadku a povinnostem insolvenčního správce s nimi souvisejících.

¹ K prosazování individuálních nároků dlužníkových věřitelů slouží řízení nalézací a vykonávací, tj. nikoli insolvenční řízení, jež by k prosazování těchto nároků nemělo být zneužíváno (viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 12. 2013, sp. zn. 29 NSČR 113/2013).

1. Historický exkurz

V této kapitole bych se rád věnoval krátkému historickému exkurzu napříč jednotlivými právními úpravami postavení insolvenčního správce od roku 1869 až do současnosti. K současnému postavení insolvenčního správce jako profesionála, který usnadňuje nejen komunikaci mezi dlužníkem a věřitelem, ale i vykonává některé pravomoci dříve určené pouze insolvenčním soudům, musela právní úprava insolvenčního práva uběhnout dlouhý a leckdy i strastiplný kus cesty plný nejrůznějších změn a novelizací.

1.1.Řád konkursní 1869

Císařské nařízení č. 1/1869 ř.z., konkursní řád (dále jen jako „konkursní řád 1869“) je prvním z moderních právních předpisů, kterému bych se chtěl v rámci své diplomové práce věnovat. Současný model profesionálního insolvenčního správce v něm nenajdeme, ale určité zárodky již můžeme spatřit i v rámci tohoto právního předpisu.

Výkon činnosti insolvenčního správce je zde rozdělen mezi dva subjekty, a to mezi komisaře konkursního a správce masy konkursní. Komisař konkursní je ustanovován soudem ze soudních radních nebo jiných soudních úředníků a náleží mu, aby konkursní jednání samostatně řídil, činil všelijaká opatření a rozhodoval ve všem, k čemu není zapotřebí konkursního soudu, aby rozhodl. Všichni soudové a úřadové jsou mu také povinni činit pomoc náležitou.² V tomto ustanovení můžeme spatřovat zárodek moderní povinnosti poskytovat náležitou součinnost, které je v současné době povinován zejména dlužník ve spolupráci s insolvenčním správcem.

Druhým významným subjektem je správce masy konkursní, kterého opět ex officio má zřídit konkursní soud jako zástupce věřitelů a zároveň správce masy konkursní neboli současné majetkové podstaty. Zajímavá je tato právní úprava zejména proto, že konkursní komisař nemá právo spravovat konkursní masu, ale pouze uspokojovat věřitele dlužníka z této masy a činit rozhodnutí a opatření, která nenáleží výlučně konkursnímu soudu. Můžeme tak předpokládat, že správce masy konkursní, který byl zároveň zástupcem věřitelů dlužníka, byl jakousi pojistkou, aby se věřitelům dlužníka dostalo náležitého uspokojení.

Na správce masy konkursní nebyly kladeny žádné zvláštní požadavky ohledně kvalifikace, ale musel to být muž dobře zachovalý, spolehlivý a v prácech zběhlý a zároveň nesměl být spojen s dlužníkem ani svazkem manželství, ani příbuzenstvím neb švakrovstvím až do čtvrtého stupně.³ Z výše uvedeného je jasné, že podmínkou výkonu činnosti správce masy konkursní nebylo žádné

² § 70 Císařské nařízení č. 1/1869 ř.z., konkursní řád

³ § 75 Císařské nařízení č. 1/1869 ř.z., konkursní řád

vzdělání a mohlo se jednat i o jednoho z věřitelů dlužníka, ale zároveň musela být splněna alespoň minimální míra objektivitý správce masy konkursní z hlediska nepřibuzenství s dlužníkem, aby svou práci vykonával řádně a svědomitě.

Jeho úkolem bylo zejména, aby sepsal a zjistil jmění a veškerý majetek dlužníka, jakož i všechny dluhy dlužníka a najisto postavil, zda se jedná o oprávněné pohledávky či nikoliv a dále aby vedl veškeré procesy jak aktivní, tak pasivní týkající se majetku náležejícímu do masy konkursní⁴.

Výše uvedené tak odpovídá současným povinnostem, které náležejí insolvenčnímu správci po prohlášení úpadku dlužníka ze strany insolvenčního soudu, kdy má za povinnost zjistit veškerý majetek a dluhy dlužníka. A následně v rámci přezkumu jednotlivých pohledávek rozhodnout, zda je popře či nikoliv a případně vede před soudem tzv. incidenční spory s věřiteli, jejichž pohledávka byla popřena.

1.2. Řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrčí 1914

Další zastávkou na historické cestě napříč právními úpravami insolvenčního práva bude Císařské nařízení ze dne 10. prosince 1914, jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrčí (dále jen jako „konkursní řád 1914“).

Opět stejně jako v konkursním řádu 1869 je v tomto právním předpise obsažen dualismus funkcí, a to komisaře konkursního a nyní správce podstaty, který nahradil správce masy konkursní. Komisař konkursní je ustavován konkursním soudem z řad soudců a pokud se místo zvoleného soudce uvolní, tak na jeho místo nastoupí soudce jeho zástupem pověřený.⁵ Jednotlivé pravomoci komisaře konkursního se příliš neliší od těch daných konkursním řádem 1869, a proto se budu dále věnovat zejména správci podstaty.

V rámci úpravy správce podstaty shledáváme zejména nově daný požadavek na jeho odbornost, a to, že se musí jednat jednak o osobu zachovalou, spolehlivou, ale zejména obchodu znalou. Takto deklarované vlastnosti pak musí být na případnou žádost soudu ověřeny ze strany úřadů, popřípadě stavovských svazů.⁶ Jedná se tak o první požadavek náležité způsobilosti insolvenčního správce v moderních dějinách. Opět je zde stejně jako v konkursním řádu 1869 kvalifikačním požadavkem na osobu správce podstaty jeho nepřibuzenství s osobou úpadce, jak je osoba dlužníka v tomto právním předpise nazývána.

⁴ § 76 Císařské nařízení č. 1/1869 ř.z., konkursní řád

⁵ § 79 Císařské nařízení č. 337/1914 ř.z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrčí

⁶ § 80 Císařské nařízení č. 337/1914 ř.z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrčí

V praxi se funkce správce podstaty, který disponoval plnou správou majetku dlužníka, týkala zejména advokátů, popřípadě notářů, kteří splňovali požadavky náležité odbornosti oproti laické veřejnosti (profesionálním obchodníkům). Výše uvedené tak vypovídá o prvku profesionalizace insolvenčního, respektive konkursního řízení.⁷

Dalším průlomem v konkursním řádu 1914 bych spatřoval zejména institut odpovědnosti správce podstaty, který je povinen svědomitě plnit své povinnosti stran správy podstaty⁸ a hájit zájmy věřitele i dlužníka, jakož i jejich společné zájmy. V případě porušení povinností je správce podstaty odpovědný za všechny majetkové újmy, které vznikly v důsledku jím porušených povinností.⁹ V tomto předpise se tak snoubí povinnost péče řádného hospodáře správce podstaty, jakož i nově odpovědnost za škodu, která vznikla jeho zaviněným i nezaviněným jednáním na účtu majetkové podstaty.

1.3. Řád konkursní 1931

Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí (dále jen jako „konkursní řád 1931“) oproti předchozím právním úpravám opět rozšířil požadavek odbornosti kladený na osobu správce podstaty, který nyní musí být osoba bezúhonná a spolehlivá, která má k tomu potřebné znalosti a není s úpadcem v takovém osobním poměru, který by mohl mít vliv na konání jejích povinností.¹⁰ V tomto ustanovení tak lze spatřit soustavnou snahu profesionalizovat výkon činnosti správce podstaty.

Dle § 78 konkursního řádu 1931 nebyl nikdo povinen přijmout jmenování správcem podstaty ze strany konkursního soudu až na osoby advokátů a notářů. Ti mohli odmítnout jmenování pouze z důležitých důvodů, jejichž důvodnost následně zkoumal konkursní soud. I v tomto ustanovení lze identifikovat prvky současné právní úpravy, kdy insolvenčním správcům není umožněno svévolně odmítnout ustanovení do funkce insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení. Žádost o zproštění funkce mohl insolvenční správce podat také ze zvláštních důvodů a jeho žádost byla přezkoumána insolvenčním soudem. Soustavné podání žádostí o zproštění z funkce insolvenčním správcem, kdy se pouze snaží zachovat si status insolvenčního správce, ale reálně takovou činnost nevykonává, mohlo být následně podkladem pro zahájení trestního řízení nebo v mimořádných případech mohlo takové jednání vyústit v zahájení

⁷ ZEZULKA, Ondřej, O postavení insolvenčního správce, Právní rozhledy č. 21/2019, s. 748

⁸ § 80 Císařské nařízení č. 337/1914 ř.z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrčí

⁹ § 81 Císařské nařízení č. 337/1914 ř.z., jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrčí

¹⁰ § 78 Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí

řízení o zrušení povolení ze strany dohledového orgánu, a to Ministerstva spravedlnosti České republiky.

Správci podstaty byly opět rozšířeny pravomoci, a to o plná dispoziční oprávnění k majetku dlužníka a o jednání, která může činit samovolně nezávisle na ostatních subjektech např. uzavírat a ukončovat za dlužníka smlouvy nebo uzavřít jeho podnik¹¹, pokud jeho jednání nebylo ze strany konkursního komisaře omezeno.¹²

Dohledovým orgánem na výkonem činnosti správce podstaty byl pak konkursní komisař, který si mohl dle § 82 konkursního řádu 1931 kdykoliv vyžádat zprávu o jeho činnosti a nahlédnout do jeho účetnictví a konat všechna potřebná šetření. Pokud by seznal, že správce podstaty se dopustil pochybení, tak mohl pro tento případ ukládat pokuty. Dále na činnost správce podstaty dohlížel konkursní soud a výbor věřitelů, kdy správce podstaty potřeboval k některým jednáním, která by mohla negativně ovlivnit dlužníka, jejich souhlas.¹³ V tomto lze spatřovat opět moderní pojetí insolvenčního práva, kdy insolvenční správce je dozorován v rámci jednotlivých insolvenčních řízení insolvenčním soudem a věřitelským výborem a potřebuje například ke zpeněžování nemovitostí dlužníka nebo k ukončení dlužníkovy provozu jejich souhlas. Bez tohoto souhlasu nelze daná jednání uskutečnit.

1.4. OSŘ 1950 a 1960

V rámci období nesvobody a socialistického zákonodárství bylo dosavadní konkursní právo změněno ze strany státních orgánů na tzv. exekuční likvidaci nejprve zákonem č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních. V rámci tohoto předpisu opět vystupoval v rámci exekuční likvidace správce podstaty, který sice musel disponovat odbornými kvalitami a plnil řadu povinností ve vztahu k majetkové podstatě, ale jinak jeho pravomoci byly omezeny. Tento právní předpis byl základem úpadku insolvenčního práva v tomto období.

Temné období insolvenčního práva přišlo již zanedlouho, když byl přijat zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen jako „OSŘ“), ve kterém se omezila právní úprava insolvenčního práva do pouhých tří paragrafů v rámci ustanovení Hlavy VI. Likvidace majetku a samotný proces likvidace majetku byl svěřen výlučně soudnímu aparátu, který výkon likvidace i sám prováděl.¹⁴

¹¹ § 117 Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůřčí

¹² § 81 Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůřčí

¹³ § 118 Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůřčí

¹⁴ § 352 a 353, Zákon č. 99/1963 Sb.

1.5. Zákon o konkursu a vyrovnání 1991

Předchůdcem dnešní právní úpravy a nejbližší dosavadnímu pojetí insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení byl správce konkursní podstaty v rámci právní úpravy zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen jako „ZKV“). Po pádu železné opony byla však cesta k modernímu pojetí správce konkursní podstaty v mnoha ohledech trnitá zejména stran neexistence tržního hospodářství v rámci minulého režimu a téměř 40 let diskontinuity od přechodí právní úpravy.

Teoretickým východiskem se tedy pro tvorbu ZKV staly předchozí právní úpravy zejména pak konkursní řád 1931 s určitými prvky ekonomické likvidace známými z OSŘ 1950. Jednalo se o nikoliv rozsáhlý zákon konkrétně čítající pouze 73 paragrafů.

Z počátku byl výkon funkce správce konkursní podstaty svěřen pouze bezúhonným fyzickým osobám zapsaným v seznamu správců, které byly plně způsobilé k právním úkonům, měly přiměřenou odbornou způsobilost a s tímto zápisem souhlasily. Novinkou této právní úpravy byl zejména seznam správců. Nově již tedy do konkursního řízení nemohla být ustavena jako správce konkursní podstaty žádná osoba, která nebyla zapsána v tomto seznamu. Dohled nad výkonem činnosti správce konkursní podstaty opět náležel soudu, který správci konkursní podstaty mohl udílet i pokyny známé ze současné právní úpravy. V mnoha ohledech se tento zákon zejména stran některých povinností kladených na správce konkursní podstaty podobá současné právní úpravě.¹⁵

Novelou č. 105/2000 Sb. pak byla dána možnost zapsat do seznamu správců i veřejné obchodní společnosti, které vykonávaly činnost správce konkursní podstaty prostřednictvím svých společníků, o nichž veřejná obchodní společnost prokáže, že splňují podmínky pro zápis do seznamu správců.

Správce konkursní podstaty byl povinen postupovat s odbornou péčí a byl odpovědný za škodu, kterou způsobil porušením svých povinností, které mu ukládal zákon nebo konkursní soud. V souvislosti s výše uvedeným byla správci konkursní podstaty novelou stanovena povinnost uzavřít profesní pojištění odpovědnosti za škodu.¹⁶ Tato povinnost pro správce konkursní podstaty, resp. insolvenční správce existuje až do dnešních dní.

O zproštění z funkce správce konkursní podstaty rozhodoval soud na návrh věřitelů kdykoliv v průběhu konkursního řízení a soud mohl zamítnout takový návrh věřitelů jen pokud měl vážné pochybnosti o změně v osobě správce.¹⁷

¹⁵ § 8 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ve znění účinném do 30. 4. 2000

¹⁶ § 8 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ve znění účinném od 1. 5. 2000

¹⁷ § 8 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ve znění účinném od 1. 5. 2000

Dá se tedy shrnout, že věřitelé měli nepopíratelně významný vliv na průběh konkursního řízení ve srovnání se současnou právní úpravou insolvenčního zákona, kdy rozhodnout o odvolání insolvenčního správce může pouze ustavující schůze věřitelů na prvním zasedání a poté může být insolvenční správce zproštěn své funkce insolvenčním soudem jen v důsledku porušení některé ze svých povinností jako následek za kárné provinění.

Zajímavostí může být, že i v roce 2021 stále běží dle dostupných statistik vedených Ministerstvem spravedlnosti České republiky 114 aktivních konkursních řízení, které se stále řídí dle úpravy ZKV, tzn. právní úpravy, který byla účinná do 1. 1. 2008.

1.6. Insolvenční zákon 2006

V rámci předchozích odstavců jsme představili profesi insolvenčního správce tak, jak se měnila v průběhu let. Postupně se čím dál více přibližovala modernímu pojetí insolvenčního správce jako nezávislého profesionála, který není do insolvenčních řízení dlužníka ustanovován jako zástupce dlužníka ani jako zástupce jednotlivých věřitelů a pomáhá vyřešit dlužníkům úpadek a zároveň dosáhnout v co nejvyšší míře uspokojení věřitelů.

V následujících kapitolách chci představit insolvenčního správce tak, jak ho upravuje současný zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „insolvenční zákon“) a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „zákon o insolvenčních správcích“), tj. zejména jaké má insolvenční správce práva a povinnosti v rámci insolvenčního řízení dlužníka a jaké jsou kladeny zákonné požadavky na výkon jeho funkce.

2. Povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce

Jako insolvenční správce dlužníka může být do insolvenčního řízení ustanovena pouze osoba, která splňuje zákonné požadavky zákona o insolvenčních správcích a je držitelem povolení k výkonu funkce insolvenčního správce vydaného Ministerstvem spravedlnosti České republiky. Konkrétněji se jedná o jednotlivé zákonné požadavky, které musí insolvenční správce splňovat, aby mu bylo povolení vydáno, což je upraveno v § 6 zákona o insolvenčních správcích. Na začátek bychom si však měli vysvětlit, že povolení k výkonu činnosti insolvenčního je dvojí, a to základní povolení a zvláštní povolení, jelikož současná právní úprava rozlišuje z tohoto hlediska dva druhy insolvenčních správců.

2.1. Základní povolení

Insolvenční správce, který je držitelem základního povolení vykonává svou činnost v rámci oddlužení soukromých osob případně konkursu menších podniků, které nejsou natolik ekonomicky významné¹⁸.

Jak uvádí komentář k § 3 zákona o insolvenčních správcích, tak základní povolení a jeho vydání představuje vstup do profese insolvenčního správce a opravňuje svého držitele k výkonu činnosti insolvenčního správce, kdy insolvenční správce vykonává tuto činnost samostatně, soustavně, za účelem dosažení zisku na základě insolvenčního zákona, resp. zákona o insolvenčních správcích.¹⁹

Povolení k výkonu činnosti se vydává na žádost oprávněné osoby, která splňuje podmínky stanovené v § 6 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích a podává se Ministerstvu spravedlnosti České republiky, resp. oprávněnému odboru k vyřízení žádosti o vydání povolení, a to Odboru insolvenčnímu a soudních znalců, který následně posuzuje, zda žadatel splňuje podmínky pro vydání povolení stanovené zákonem o insolvenčních správcích.

Žadatel o vydání povolení musí mít plnou způsobilost k právním úkonům (svéprávnost), musí získat magisterské vzdělání na vysoké škole v členském státě EU nebo mu musí být takové vzdělání uznáno. Dále musí splňovat podmínku bezúhonnosti, délku praxe související s výkonem funkce insolvenčního správce v délce alespoň 3 let, musí uzavřít profesní smlouvu o pojištění odpovědnosti a zajistit personální a materiální vybavení potřebné pro výkon činnosti insolvenčního správce.

¹⁸ Richter, M., Benýšek, J., Čujan, R. a kol. Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 14-18

¹⁹ Richter, M., Benýšek, J., Čujan, R. a kol. Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 14-18

Tyto podmínky musí splňovat nejen žadatel o vydání povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce, ale i insolvenční správce, kterému bylo povolení vydáno, po celou dobu platnosti vydaného povolení, která činí 5 let od právní moci vydání povolení, přičemž na základě žádosti o prodloužení povolení, ve které insolvenční správce doloží zaplacení správního poplatku, se platnost povolení automaticky prodlužuje o dalších 5 let. V takovém případě není dáno správní uvážení Ministerstvu spravedlnosti České republiky stran prodloužení povolení jednotlivým insolvenčním správcům.

Zákon o insolvenčních správcích však nestanovuje žádnou lhůtu, ve které by se o prodloužení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce mělo žádat, pouze v § 6 odst. 5 stanovuje podmínku, že správní poplatek musí být uhrazen nejpozději v poslední den platnosti povolení. V praxi se tedy můžeme setkat se situací, kdy insolvenční správce, který podal například 5 žádostí o prodloužení platnosti povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce najednou a uhradil správní poplatek ke všem těmto žádostem o prodloužení, tak má již nyní prodlouženou platnost povolení k výkonu činnosti o 25 let.

Lze tedy říct, že absence splnění některé z výše uvedených esenciálních podmínek pro vydání povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce stanovených v § 6 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích má tedy za následek zánik práva vykonávat činnost insolvenčního správce ze zákona nebo může být podkladem pro zahájení správního řízení ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky o zrušení povolení vykonávat činnost insolvenčního správce²⁰.

2.2. Zvláštní povolení

Dle § 25 insolvenčního zákona, který definuje zvláštního insolvenčního správce, může být zvláštní insolvenční správce ustanoven do insolvenčních řízení dlužníků, ve kterých je zapotřebí řešit zvláštní problematiku, která vyžaduje odbornou specializaci.

Zvláštní insolvenční správce se od „obecného“ insolvenčního správce odlišuje tím, že může být ustanoven do insolvenčních řízení ekonomicky silných dlužníků. Co si představit pod pojmem ekonomicky silného dlužníka napovídá ustanovení § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích, které vnímá ekonomicky silného dlužníka jako dlužníka, který je dle zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů finanční institucí nebo obchodníkem s cennými papíry, centrálním depozitářem, provozovatelem vypořádacího systému, organizátorem trhu s investičními nástroji, investiční společností, investičním fondem penzijní společností nebo penzijním fondem, anebo dlužníkem, jehož úpadek je řešen reorganizací, nebo jehož roční úhrn

²⁰ §13 odst. 1 písm. a) zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

čistého obratu podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 100 000 000 Kč, anebo který zaměstnává nejméně 100 zaměstnanců v pracovním poměru.²¹ Pokud tedy dlužník splňuje tyto podmínky, tak do insolvenčního řízení tohoto dlužníka může být ustanoven pouze zvláštní insolvenční správce.

Vzhledem k výše specifikovanému charakteru dlužníka tak na zvláštního insolvenčního správce jsou zákonem o insolvenčních správcích kladeny vyšší nároky než na insolvenčního správce, který je držitelem pouze základního povolení.

Žadatel o vydání zvláštního povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce musí splňovat všechny požadavky kladené na insolvenčního správce dle § 6 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích a zároveň musí dle § 6 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích úspěšně složit zkoušku zvláštního insolvenčního správce, která je odlišná od zkoušky insolvenčního správce a měla by hlouběji otestovat znalosti žadatelů o vydání zvláštního povolení. Žadatel dále musí splňovat předpoklady pro výkon citlivé činnosti dle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů. Z výše uvedeného vyplývá, že zvláštní insolvenční správce musí být po celou dobu platnosti zvláštního povolení držitelem dokladu o bezpečnostní způsobilosti.²²

Jako v předchozím případě základního povolení i pro zvláštní povolení platí, že zvláštní insolvenční správce musí tyto podmínky splňovat nejen na počátku při žádosti o vydání zvláštního povolení, ale zároveň po celou dobu platnosti zvláštního povolení. Absence splnění některé z výše uvedených základních podmínek má za následek zahájení řízení o zrušení zvláštního povolení ze strany dohledového orgánu, tzn. Ministerstva spravedlnosti České republiky.²³

Platnost zvláštního povolení je stanovena v § 6 odst. 6 zákona o insolvenčních správcích a činí 5 let, přičemž na rozdíl od základního povolení je prodloužení stávajícího zvláštního povolení navázáno na podmínku uhrazení správního poplatku, ale i opětovného složení zkoušky zvláštního insolvenčního správce v posledních 12 měsících platnosti zvláštního povolení. V praxi se tedy nemůžeme setkat se situací, kdy bude mít zvláštní insolvenční správce prodlouženo na několik let dopředu. V tomto ustanovení tak spatřuji snahu zákonodárce v co nejvyšší možné míře testovat znalosti zvláštních insolvenčních správců, jelikož jsou to právě oni, kteří vedou insolvenční řízení velkých podniků a je tak naprosto nezbytné, aby profesi zvláštního insolvenčního správce vykonávali pouze ti nejkvalifikovanější odborníci.

²¹ § 3 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

²² § 6 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

²³ § 13 odst. 1 písm. b) zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

Zvláštní povolení vykonávat činnosti insolvenčního správce by dle komentáře k zákonu o insolvenčních správcích nemělo na rozdíl od základního povolení představovat vstup do profese insolvenčního správce, jelikož složení obecné zkoušky je jednou z podmínek podání žádosti o vydání zvláštního povolení dle § 26 odst. 1 písm. a) zákona o insolvenčních správcích. Těžko si lze představit, že by výkon činnosti zvláštního insolvenčního správce vykonávala osoba, která není držitelem zároveň základního povolení, ale teoreticky i tato situace může nastat za situace, kdy žadatel úspěšně složí obecnou zkoušku insolvenčního správce, nepožádá o vydání základního povolení a následně rovnou složí i zvláštní zkoušku insolvenčního správce.²⁴

2.3. Zánik práva vykonávat činnost insolvenčního správce

Zánik práva vykonávat činnost insolvenčního správce upravuje zákon o insolvenčních správcích v § 12 a v § 13 a vztahuje se jak na insolvenčního správce se základním povolením, tak i na zvláštního insolvenčního správce. Obecně si můžeme rozdělit zánik práva vykonávat činnost insolvenčního správce na zánik práva sankčního a nesankčního charakteru a dále na zánik práva vyplývající přímo ze zákona tedy ex lege a zánik práva navázaný na výsledek správního řízení vedeného dohledovým orgánem, tzn. Ministerstvem spravedlnosti stran zrušení povolení, resp. zvláštního povolení.

2.3.1. Zánik práva vykonávat činnosti insolvenčního správce ex lege

Zánik práva vykonávat činnost insolvenčního správce ex lege tedy přímo ze zákona je upraven v § 12 zákona o insolvenčních správcích, kde jsou stanoveny podmínky, kdy dojde k zániku práva při splnění podmínek stanovených tímto zákonným ustanovením bez možnosti uplatnění správního uvážení dohledového orgánu vždy.

Dle § 12 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích právo vykonávat činnost insolvenčního správce jako fyzické osoby zaniká za situace, kdy insolvenční správce zemře nebo je prohlášen za mrtvého, pozbyl plné svéprávnosti nebo podal Ministerstvu spravedlnosti písemné oznámení o ukončení činnosti. Pokud insolvenční správce vykonává svou činnost jako ohlášený společník veřejné obchodní společnosti, tak právo vykonávat činnost insolvenčního správce zaniká též jejím zrušením nebo neexistencí žádných ohlášených společníků veřejné obchodní společnosti. Dále zaniká právo vykonávat činnost insolvenčního správce i uplynutím doby platnosti, na kterou bylo

²⁴ Richter, M., Benýšek, J., Čujan, R. a kol. Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 14-18

povolení vydáno, v případě že nebylo platnost základního povolení, resp. zvláštního povolení prodloužena.²⁵

Z výše uvedeného lze mít za to, že se jedná o nesankční zánik práva, kdy se nejedná o zánik práva v důsledku porušení povinností kladených zákonem na insolvenčního správce a samotný zánik práva vykonávat činnost insolvenčního správce automaticky neznamená, že insolvenční správce již nebude moci vykonávat činnost insolvenčního správce v rámci insolvenčních řízení, do kterých byl již ustanoven před samotným zánikem práva vykonávat činnost insolvenčního správce. Posouzení, zda odvolat insolvenčního správce z funkce, kterému zaniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce je dána každému jednotlivému insolvenčnímu soudu, u kterého je předmětné insolvenční řízení vedeno a který vykonává dohled nad insolvenčním správcem v rámci jednotlivých insolvenčních řízení a nejedná se tak o důvody pro obligatorní odvolání z funkce.

Insolvenční soud tak musí v každém jednotlivém případě posoudit důvod, pro který k zániku práva došlo, a zda má nebo může mít vliv na další výkon funkce insolvenčního správce, který má být prováděn nejen s odbornou péčí, ale i s odbornou způsobilostí.²⁶

Návrh na odvolání insolvenčního správce, kterému zaniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce, z funkce pak může podat dle § 31 odst. 3 insolvenčního zákona sám insolvenční správce, věřitelský orgán nebo dlužník, anebo může rozhodnout o odvolání insolvenčního správce z funkce insolvenční soud, a to i bez návrhu.²⁷

2.3.2. Zrušení povolení

Zrušení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce, resp. zvláštního insolvenčního správce na základě správního rozhodnutí vydaného Ministerstvem spravedlnosti České republiky upravuje § 13 zákona o insolvenčních správcích, který obsahuje jak v odst. 1 zrušení povolení nesankčního charakteru v důsledku absence splnění některé z esenciálních podmínek nutných pro vydání povolení, resp. zvláštního povolení, tak v odst. 2 zrušení povolení, resp. zvláštního povolení jako následek porušení povinností insolvenčního správce stanovených zákonem o insolvenčních správcích, insolvenčním zákonem nebo zákonem č. 255/2012 Sb, o kontrole, ve znění pozdějších předpisů, kterého se dopustil insolvenční správce opakovaně nebo závažným způsobem.²⁸ Zákon o insolvenčních správcích nestanovuje výslovně, co se myslí závažným porušením a vzhledem k tomuto bude záležet na správním uvážení Ministerstva spravedlnosti

²⁵ § 12 odst. 1,2,3 zákona č. 312/2006 Sb, o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

²⁶ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 85-87

²⁷ § 31 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ § 13 odst. 1,2 zákona č. 312/2006 Sb, o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

České republiky, zda pochybení insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení bude vnímat jako natolik závažné a je přesvědčeno, že výsledné rozhodnutí obstojí v testu proporcionality, aby s ním zahájilo řízení o zrušení povolení vykonávat činnost insolvenčního správce.

Na rozdíl od zániku práva vykonávat činnost insolvenčního správce dle § 12 zákona o insolvenčních správcích, ke kterému dochází ex lege, tak v případě zrušení povolení na základě rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti České republiky není dán prostor pro uvážení insolvenčnímu soudu dle § 31 odst. 4 insolvenčního zákona a v takovém případě má insolvenční soud povinnost odvolat insolvenčního správce, resp. zvláštního insolvenčního správce z funkce.²⁹

2.4. Zkoušky insolvenčních správců

Jak jsem již uvedl výše, tak vykonání zkoušky, resp. zvláštní zkoušky je jednou z podmínek vydání povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce dle zákona o insolvenčních správcích. Zkoušky jak obecné, tak zvláštní jsou sice definovány v zákoně o insolvenčních správcích, ale jednotlivé obsahové náležitosti zkoušky včetně procesní úpravy zkoušky samotné jsou stanoveny ve vyhlášce č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „vyhláška“).

2.4.1. Obecná zkouška

Podmínkou pro umožnění výkonu zkoušky dle § 24 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích je získání vysokoškolského vzdělání magisterského studijního programu v členském státě EU nebo takové vzdělání musí být uznáno, dále vykonaná odborná praxe v délce alespoň 3 let související s výkonem funkce insolvenčního správce, zejména v oblasti práva, ekonomie, daňového poradenství, účetnictví, auditu nebo řízení podniku a uhrazení správního poplatku Ministerstvu spravedlnosti České republiky ve výši 5.000 Kč.³⁰

Ministerstvo spravedlnosti České republiky, konkrétně pak Odbor insolvenční a soudních znalců následně individuálně posuzuje splnění výše uvedených podmínek prostřednictvím přiložených dokumentů, které je žadatel povinen přiložit k samotné žádosti, zejména stran splnění odborné praxe, která musí bezprostředně souviset s výkonem funkce insolvenčního správce a měla by být praktického nikoliv teoretického charakteru.

Samotná zkouška se skládá ze dvou částí, a to písemné a ústní, ve kterých by měl žadatel prokázat znalosti potřebné pro výkon činnosti insolvenčního správce.

²⁹ § 31 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

³⁰ § 24 odst. 1 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

Písemná část se dle § 9 vyhlášky skládá z písemného testu a dvou případových studií, přičemž na vypracování této části zkoušky je časový limit 6 hodin a uchazeč má k dispozici právní předpisy v úplném znění.

Uchazeč musí dosáhnout potřebného limitu pro úspěšné vykonání této části zkoušky ve výši 80 % správně zodpovězených otázek testu a aritmetického průměru v případě hodnocení případových studií obou členů komise pro hodnocení případových studií opět ve výši 80 %. Případové studie uchazečů jsou však hodnoceny pouze za předpokladu úspěšného splnění písemného testu. Písemná část zkoušky je neveřejná a koná se v prostorech Justiční akademie v Kroměříži.

Pokud uchazeč uspěje u písemného testu i u případových studií je následně připuštěn k ústní zkoušce, která se koná přibližně 4x do roka v prostorech Justičního areálu Na Míčánkách a skládá se před pětičlennou komisí, která je do funkce zkušebních komisařů jmenována ministrem spravedlnosti³¹. Jedná se o nestálou zkušební komisi, která není dopředu uchazečům známa a jména zkušebních komisařů na daný termín ústní zkoušky jsou zveřejněna až v den konání ústní části zkoušky.

Uchazeč by měl v rámci ústní zkoušky prokázat znalosti jak insolvenčního, obchodního a občanského práva, tak i znalost právních předpisů upravujících daně, účetnictví, finanční řízení podniku a exekuce. Jedná se o jednu z nejtěžších profesních zkoušek, na kterou není zveřejněn seznam otázek z jednotlivých právních odvětví a uchazeč tak musí obsáhnout znalost těchto předpisů v celém rozsahu, jelikož zkušební komisaři mohou pokládat otázky dle svého uvážení z celé výše uvedené materie.³²

Úspěšnost uchazečů u ústních zkoušek za roky 2019 a 2020 se dle dostupných statistik Ministerstva spravedlnosti České republiky pohybuje okolo 40 %, kdežto úspěšnost u písemné části zkoušky se pohybuje pouze okolo 7,8 %³³.

Zákon o insolvenčních správcích v § 24 odst. 2 stanovuje počet opravných pokusů na dva pro případ, že by uchazeč u zkoušky insolvenčního správce neuspěl. Při výkladu tohoto ustanovení tak logicky vyvstává otázka, zda se za neúspěšný pokus složit zkoušku insolvenčního správce považují části zkoušky odděleně a uchazeč má tak na ústní část i písemnou část na každou tři pokusy.

³¹ § 7 vyhlášky č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců, ve znění pozdějších předpisů

³² § 3 vyhlášky č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců, ve znění pozdějších předpisů

³³ Webové rozhraní Ministerstva spravedlnosti České republiky, Výsledky zkoušek insolvenčních správců dle jednotlivých termínů, dostupné na adrese: <https://insolvence.justice.cz/zkousky-insolvencnich-spravcu/>

Komentář k § 24 zákona o insolvenčních správcích se tuto otázku snaží vyřešit a neodděluje písemnou a ústní část zkoušky. Z toho plyne, že již neúspěšným pokusem u písemné části zkoušky, uchazeč přichází o jeden ze tří pokusů na úspěšné složení zkoušky insolvenčního správce.³⁴ K tomuto názoru autorů komentáře k zákonu o insolvenčních správcích se také příkláním, jelikož zákonodárce v zákoně o insolvenčních správcích zkoušku insolvenčních správců systematicky nerozdělil na dvě části. To znamená, že podoba zkoušky jako dvou částí – písemné a ústní je stanovena toliko podzákoným předpisem ve vyhlášce a je jí tak nutno chápat jako celek dle zákonného ustanovení § 24 zákona o insolvenčních správcích a v praxi se k tomuto názoru kloní i Ministerstvo spravedlnosti České republiky, pod jehož záštitou a dohledem se zkoušky insolvenčních správců konají.

2.4.2. Zvláštní zkouška

Zkoušky zvláštních insolvenčních správců jsou upraveny obdobně jako obecné zkoušky insolvenčních správců v zákoně o insolvenčních správcích a procesní jakož i obsahové náležitosti zvláštní zkoušky jsou následně stanoveny ve vyhlášce.

Obsah zkoušky je stanoven v § 3 vyhlášky a na rozdíl od obecné zkoušky se sestává pouze z ústní zkoušky, kdy jsou znalosti uchazečů prověřeny zejména stran ekonomicky silných dlužníků. Z výše uvedeného můžeme dovodit, že zvláštní zkouška má uchazeče prověřit zejména z právních předpisů, které jsme již zmiňovali u obecné zkoušky, ale se zvláštním zaměřením na specifické znalosti navázané na dlužníky uvedené v § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích, jelikož uchazeč o vykonání zvláštní zkoušky již musí být držitelem základního povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce. Nad rámec obecné zkoušky se tak například prověřují znalosti uchazečů z principů a fungování finančního trhu nebo znalosti investičních nástrojů a obchodování na kapitálovém trhu.³⁵

Na rozdíl od obecné zkoušky je zkušební komise pro zvláštní zkoušky osmičlenná a stálá. Členy zkušební komise jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti, přičemž u dvou členů zkušební komise tak musí učinit na základě dohody s guvernérem České národní banky.³⁶ Na úspěšné složení zvláštní zkoušky má uchazeč opět celkem tři pokusy.³⁷

³⁴ Richter, M., Benýšek, J., Čujan, R. a kol. Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 182-208

³⁵ § 3 vyhlášky č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců, ve znění pozdějších předpisů

³⁶ § 7a vyhlášky č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců, ve znění pozdějších předpisů

³⁷ § 26 odst. 2 ve spojení s § 24 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

V současné době vykonává činnost insolvenčního správce na základě platného zvláštního povolení pouze 30 insolvenčních správců.

2.5. Vzdělání a praxe

Jak jsem již uvedl, tak podmínkou pro získání oprávnění vykonávat činnost insolvenčního správce je získání vysokoškolského magisterského titulu. Konkrétní zaměření, respektive studijní obor však zákonodárce v § 6 zákona o insolvenčních správcích neuvádí. Podmínku vzdělání tedy bude splňovat každý uchazeč, který dosáhl magisterského vzdělání na vysoké škole v České republice nebo uchazeč, který dosáhl magisterského titulu na vysoké škole v členském státě Evropské unie v kterémkoliv studijním oboru a toto vzdělání mu bylo uznáno. Komentář k zákonu o insolvenčních správcích si danou situaci vysvětluje tak, že předpoklad odbornosti insolvenčního správce má zajistit především složení zkoušky insolvenčního správce a není tak třeba lpět pouze na vzdělání uchazečů v oboru práva či ekonomie.³⁸

Dále musí uchazeč doložit, že v délce alespoň 3 let vykonával potřebnou praxi související s výkonem funkce insolvenčního správce, zejména v oblasti práva, ekonomie, daňového poradenství, účetnictví, auditu nebo řízení podniku.³⁹ Jedná se o základní podmínku, bez jejíhož splnění nebude uchazeč připuštěn ke konání zkoušky insolvenčního správce. Z praxe Ministerstva spravedlnosti České republiky vyplývá, že uchazeč musí dokládat nejen pracovní smlouvy, ale zároveň popis pracovní pozice s konkrétní náplní práce. Nemůže tedy nastat situace, že bude někomu z uchazečů uznána například praxe při studiu, kdy sice pracoval pro advokátní kancelář, ale vykonával fakticky práci recepčního. Zároveň konkrétní náplní práce by měl být dotčen výkon funkce insolvenčního správce, respektive jeho jednotlivé aspekty.

Opět si můžeme pomoci příkladem, kdy velmi těžko bude uchazeč dokládat vykonání potřebné praxe, kdy se věnoval po dobu 3 let trestnímu právu, jelikož trestní právo není jedním z aspektů výkonu funkce insolvenčního správce.

Dále je při posuzování splnění potřebné praxe ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky kladen důraz na to, aby praxe naplňovala znaky závislé práce dle definice zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „zákoník práce“) nebo aby potřebná praxe byla vykonána na základě podnikatelského oprávnění dle § 420 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „občanský zákoník“).

³⁸ Richter, M., Benýšek, J., Čujan, R. a kol. Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 57-67

³⁹ § 24 odst. 1 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

Z těchto předpokladů vyplývá, že nutně musí být praxe ze strany uchazeče vykonána za odměnu a nelze jako praxi uznávat různé studijní případně pracovní stáže, za které nenáleží odměna za vykonanou práci, i když bude vykonání stáže řádně doloženo ze strany uchazeče.

2.6. Bezúhonnost

Bezúhonnost uchazeče, respektive následně insolvenčního správce musí splňovat fyzická osoba již od podání žádosti o vykonání zkoušky insolvenčního správce, tak i po celou dobu výkonu činnosti insolvenčního správce, jinak by nebyly splněny podmínky stanovené v § 6 zákona o insolvenčních správcích pro vydání povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce.

Podmínka bezúhonnosti je sice stanovena v § 6 zákona o insolvenčních správcích, ale její znění je spíše obecné. Konkrétně, co se myslí bezúhonností, je následně stanoveno až v § 7 zákona o insolvenčních správcích.

Ustanovení § 7 zákona o insolvenčních správcích představuje negativní definici bezúhonnosti. To znamená, že konkrétně taxativním výčtem stanovuje případy, za kterých nebude fyzická osoba nebo veřejná obchodní společnost, pokud insolvenční správce vykonává činnost prostřednictvím tohoto typu společnosti, považována za bezúhonnou. Odstavec 1 se týká podmínek bezúhonnosti fyzické osoby a odstavec 2 se týká podmínek bezúhonnosti veřejné obchodní společnosti.

Fyzická osoba nebude považována za bezúhonnou, pokud spáchá trestný čin v souvislosti s výkonem činnosti insolvenčního správce (může být i nedbalostní, tzn. není vyžadován úmysl a nezkoumá se zavinění) nebo spáchá jakýkoliv úmyslný trestný čin, který již nemusí souviset s výkonem činnosti insolvenčního správce, ale tato trestná činnost ohrožuje důvěru veřejnosti v řádný výkon činnosti insolvenčního správce, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena. Dále bych vyzdvihl, že fyzická osoba nebude považována za bezúhonnou, pokud dosud trvají překážky výkonu funkce statutárního orgánu, člena statutárního orgánu nebo jiného orgánu právnické osoby, pokud je podnikatelem nebo fyzická osoba, které bylo v posledních 5 letech zrušeno povolení postupem dle § 13 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích nebo rozhodnutím dle § 34 zákona o insolvenčních správcích. Jedná se tedy o situaci, kdy bylo insolvenčnímu správci, respektive hostujícímu insolvenčnímu správci zrušeno povolení ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky pro závažné nebo opakované porušení jeho povinností ve správním řízení. Totéž platí pro ohlášeného společníka veřejné obchodní společnosti, pokud bylo veřejné

obchodní společnosti v posledních 5 letech zrušeno povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce výše uvedeným způsobem.⁴⁰

Zbývá 3 případy, kdy je fyzická posuzována jako ne bezúhonná se týkají úpadku fyzické osoby, o jejímž úpadku bylo rozhodnuto nebo v posledních 5 letech soud fyzické osobě zamítl žádost o prominutí zbytku dluhů, popřípadě fyzická osoba byla statutárním orgánem či členem statutárního orgánu, o jehož úpadku bylo rozhodnuto.

Veřejná obchodní společnost není považována za bezúhonnou jen pokud byla odsouzena za trestný čin související s výkonem činnosti insolvenčního správce případně za úmyslný trestný čin, který je schopen ohrozit důvěru ve výkon činnosti insolvenčního správce stejně jako v případě fyzické osoby nebo jí bylo opět zrušeno povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce postupem podle § 13 odst. 2, respektive § 44 zákona o insolvenčních správcích.⁴¹

Ztráta bezúhonnosti, ať již fyzické nebo právnické osoby v podobě veřejné obchodní společnosti, je podkladem pro zahájení správního řízení s insolvenčním správcem ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky o zrušení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce dle § 13 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích. Z dikce § 13 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích vyplývá, že Ministerstvo spravedlnosti České republiky zruší povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce insolvenčnímu správci, který výše specifikovanou podmínku bezúhonnosti nesplňuje a v takovém případě lze logickým výkladem dospět k závěru, že při ztrátě bezúhonnosti není dán prostor pro správní uvážení Ministerstvu spravedlnosti České republiky a Ministerstvo spravedlnosti zruší povolení k výkonu činnosti bez dalšího.⁴²

⁴⁰ § 7 odst. 1 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

⁴¹ § 7 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

⁴² § 13 odst. 1 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

3. Procesní postavení insolvenčního správce

V této kapitole popíšu jednotlivé druhy insolvenčních správců, tak jak je uvádí insolvenční zákon, respektive zákon o insolvenčních správcích a poukážu na jednotlivé odlišnosti v rámci jejich práv a povinností v samotném průběhu insolvenčního řízení. Pro možnost odlišení práv a povinností podle druhů insolvenčních správců budu vycházet z popisu insolvenčního správce se základním povolením.

Z mého pohledu je důležité si ihned na počátku říct, že procesní postavení insolvenčního správce, ať již jako držitele obecného či základního povolení, zvláštního, odděleného, předběžného či hostujícího insolvenčního správce je shodné a jedná se o účastníky řízení dle § 9 písm. d) insolvenčního zákona. Odlišnosti lze spatřovat pouze v rámci řízení, popřípadě stavu řízení, do kterého jsou ustanoveni.

Nicméně právní teorie a judikatura používá pro insolvenčního správce a další insolvenční správce pojem tzv. zvláštních, respektive dalších subjektů insolvenčního řízení⁴³ a insolvenční správce se považuje za účastníka insolvenčního řízení pouze za předpokladu, kdy je rozhodováno o jeho právech a povinnostech a v rámci insolvenčního řízení je aktivně legitimován k podání návrhů a případně opravných prostředků proti rozhodnutím insolvenčního soudu pouze za předpokladu, kdy mu je tato pravomoc svěřena insolvenčním zákonem.⁴⁴

Vyvstává tak logický rozpor mezi tímto označením daným teorií a judikaturou a označením jednotlivých oddílů v rámci insolvenčního zákona, kdy insolvenčním zákonem jsou řazeni insolvenční správce a další insolvenční správci jako procesní subjekty a mezi zvláštní procesní subjekty se insolvenčním zákonem řadí pouze státní zastupitelství, které může vstoupit do insolvenčního řízení dlužníka a likvidátor dlužníka, který vykonává svou působnost v rámci insolvenčního řízení pouze v rozsahu, v jakém nepřešla na insolvenčního správce.⁴⁵

Insolvenční správce je samostatným subjektem se zákonem svěřenými pravomocemi a nejedná se o organizační složku státu a ani není členem žádné samosprávné stavovské organizace jako jsou například advokáti⁴⁶, kteří, aby mohli vykonávat advokacii, musí být členy České advokátní komory.

Z dikce zákona můžeme konstatovat, že dalšími procesními subjekty odlišnými od osoby insolvenčního správce jsou insolvenční soud, dlužník a věřitelé, kteří uplatňují svá práva vůči

⁴³ Hášová Jiřina, Tomáš Moravec, Insolvenční řízení, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 24

⁴⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 NSCR 32/2010

⁴⁵ § 70 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁶ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 37-39

dlužníku. Insolvenční správce tak není zástupce dlužníka ani věřitelů⁴⁷. V rámci průběhu insolvenčního řízení by měl být insolvenční správce nestranný a jeho jediným cílem by měla být snaha o naplnění hlavního cíle insolvenčního řízení, a to o vyřešení úpadku dlužníka s dosažením co nejvyšší možné míry uspokojení jednotlivých věřitelů dlužníka.⁴⁸ Nestrannost a nepodjatost insolvenčního správce vyplývá zejména z toho, že insolvenční správce dlužníka v úpadku je ustanoven pro každé insolvenční řízení rozhodnutím insolvenčního soudu a lze jej tudíž považovat za jakousi „prodlouženou ruku“ insolvenčního soudu.⁴⁹

Vzhledem k faktu, že insolvenční správce není zástupcem ani právním zástupcem dlužníka, tak rozsah jeho informační povinnosti vůči dlužníkovi je omezen. Povinností insolvenčního správce tak není poskytovat dlužníkovi právní poradenství ani ho nadbytečně informovat o stavu insolvenčního řízení, jelikož relevantním právním zdrojem pro dlužníka je insolvenční rejstřík, ve kterém jsou zveřejňovány jednotlivé písemnosti týkající se právě daného insolvenčního řízení.⁵⁰

Insolvenční správce tak v rámci insolvenčního řízení dlužníka vykonává procesní práva a plní procesní povinnosti, které mu byly stanoveny insolvenčním zákonem a z výkonu své funkce v rámci insolvenčního řízení je odpovědný insolvenčnímu soudu a věřitelskému výboru. Naproti tomu výkon jeho činnosti je dozorován ze strany ministerstva spravedlnosti České republiky.⁵¹

Ústavní soud se také vyjádřil k možnosti, zda je možné výkon činnosti insolvenčního správce chápat jako výkon orgánu veřejné moci. Jednotlivými kritérii posouzení pak byl veřejný účel, způsob ustanovení do funkce a jednotlivé pravomoci insolvenčního správce. Ústavní soud konstatoval, že insolvenčního správce lze označit jako veřejného činitele *sui generis*, ale zároveň konstatoval, že chápání postavení insolvenčního správce jako veřejného činitele je rozporuplné a odborná veřejnost insolvenčního správce jako veřejného činitele neoznačuje z důvodu absence prvku mocenského postavení a rozhodovací pravomoci.⁵²

S výše uvedenými závěry Ústavního soudu stran postavení insolvenčního správce se osobně neztotožňuji. Z právní teorie a judikatury posledních let se již insolvenční správce za veřejného činitele v rámci insolvenčního řízení dlužníka neoznačuje.

⁴⁷ náleží Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl ÚS 14/10

⁴⁸ § 1 písm. a) zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁹ Hášová, J., Moravec, T. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 74-79

⁵⁰ rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 NSČR 2/2014

⁵¹ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 37-39

⁵² Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 2101/2009

3.1. Zvláštní insolvenční správce

Problematicke zvláštních insolvenčních správců jsem se již věnoval v rámci kapitoly věnované zvláštnímu povolení. Pro přehlednost bych znovu rád uvedl, že zvláštní insolvenční správce se od „obecného“ insolvenčního správce odlišuje tím, že může být ustanoven do insolvenčních řízení ekonomicky silných dlužníků. Co si představit pod pojmem ekonomicky silného dlužníka pak nalezneme v ustanovení § 3 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích, který vnímá ekonomicky silného dlužníka jako dlužníka, který je dle zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů finanční institucí nebo obchodníkem s cennými papíry, centrálním deponitářem, provozovatelem vypořádacího systému, organizátorem trhu s investičními nástroji, investiční společností, investičním fondem penzijní společností nebo penzijním fondem, anebo dlužníkem, jehož úpadek je řešen reorganizací, nebo jehož roční úhrn čistého obrátu podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 100 000 000 Kč, anebo který zaměstnává nejméně 100 zaměstnanců v pracovním poměru.⁵³ Pokud tedy dlužník splňuje tyto podmínky, tak do insolvenčního řízení tohoto dlužníka může být ustanoven pouze zvláštní insolvenční správce.

Pokud je ustanoven zvláštní insolvenční správce do insolvenčního řízení dlužníka samostatně, tak je jeho procesní postavení shodné či obdobné procesnímu postavení insolvenčního správce a platí pro něho stejná pravidla. Odlišným je pouze typ dlužníka, kterému je zvláštní insolvenční správce ustanoven, pokud ke zdárnému vyřešení úpadku takového dlužníka je zapotřebí vyšší odbornost, kterou je nadán zvláštní insolvenční správce.

Zvláštní insolvenční správce však může být ustanoven do insolvenčního řízení dlužníka také pouze k vyřešení některých sporných otázek vedle již ustanoveného insolvenčního správce. Jedná se například o otázky související s mezinárodním právem, licencemi, veterinárním právem, celním právem či právem zahraničního obchodu.⁵⁴

V takovém případě je zapotřebí dostatečně rozlišit agendu insolvenčního správce a zvláštního insolvenčního správce ze strany insolvenčního soudu, aby nedocházelo ke konfliktům jejich pravomocí. Zvláštní insolvenční správce by tak měl být zásadně povolán pouze k agendě uvedené v přechozím odstavci a insolvenčnímu správci by za všech okolností mělo být přiznáno vykonávání standardní agendy. Jiný postup je nepřijatelný.⁵⁵

⁵³ § 3 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁴ Hášová, J., Moravec, T. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 123-126

⁵⁵ Usnesení Vrhenního soudu v Praze ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. 1 VSPH 42/2011

3.2. Hostující insolvenční správce

Procesní postavení hostujícího insolvenčního správce se opět neliší od procesního postavení insolvenčního správce, jelikož samostatná kategorie hostujících insolvenčních správců je v rámci insolvenčního zákona, respektive zákona o insolvenčních správcích zařazena pouze z důvodu, že se jedná o zahraniční subjekty, které vykonávají svou činnost insolvenčního správce na území České republiky dočasně a příležitostně na základě zákona č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁶

Aby mohl být zahraniční subjekt uznán za hostujícího insolvenčního správce a mohl tak vykonávat činnost insolvenčního správce na území České republiky, tak musí splnit následující podmínky. Musí se jednat o státního příslušníka členské země Evropské unie, členského státu Dohody o evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace⁵⁷ a musí mu být uznána odborná kvalifikace ze strany dohledového orgánu, tzn. Ministerstva spravedlnosti České republiky a případně musí doložit i osvědčení o bezpečnostní způsobilosti.⁵⁸ Pokud všechny tyto podmínky zahraniční subjekt splní, tak bude zapsán do seznamu hostujících insolvenčních správců, který je oddělenou částí Seznamu insolvenčních správců a bude moci vykonávat dočasně a příležitostně činnost insolvenčního správce i na území České republiky.

V současnosti je zapsán v seznamu insolvenčních správců jako hostující insolvenční správce pouze jeden insolvenční správce, který působí na území České republiky a jedná se o občana Spolkové republiky Německo pana Nikolaose Antoniadise.

3.3. Předběžný insolvenční správce

Insolvenční zákon umožňuje ještě před samotným rozhodnutím o úpadku dlužníka ustanovit tzv. předběžného insolvenčního správce. Předběžný insolvenční správce pak vykonává činnost stanovenou mu zákonem, respektive insolvenčním soudem a má pouze taková práva a povinnosti, která mu jsou ze strany insolvenčního soudu přiznána v rámci rozhodnutí o ustanovení předběžného insolvenčního správce. Tato práva a povinnosti však za žádných okolností nemohou být rozšířeny nad pravomoci, jimiž disponuje insolvenční správce v rámci standardního insolvenčního řízení po rozhodnutí o úpadku dlužníka.⁵⁹

⁵⁶ Richter, M., Benýšek, J., Čujan, R. a kol. Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 214-229

⁵⁷ Hásová Jiřina, Tomáš Moravec, Insolvenční řízení, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 25

⁵⁸ § 36b odst. 1 zákona č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁹ § 27 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Předběžný insolvenční správce se jmenuje předběžný nejen proto, že je ustanoven do funkce před insolvenčním správcem, ale hlavně proto, že je ustanoven do funkce na základě předběžného opatření podle § 82 odst. 2 insolvenčního zákona. Jedná se o situaci, kdy je zapotřebí vyřešit omezení v nakládání s majetkovou podstatou v důsledku vydaného předběžného opatření, kterým omezil insolvenční soud ve větším rozsahu, než je stanoven § 111 insolvenčního zákona, dlužníka.⁶⁰

Rozhodnutí o ustanovení předběžného insolvenčního správce pak může být bez dalšího obsaženo, tzn. bez návrhu, součástí nařízeného předběžného opatření ze strany insolvenčního soudu. Povinností předběžného insolvenčního správce je pak zejména provést opatření ke zjištění dlužníkovy majetku a k jeho zajištění, jakož i přezkoumání jeho účetnictví nebo evidence vedené podle zvláštního předpisu.⁶¹ Tímto zvláštním předpisem je pak zejména zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Pokud není dále stanoveno v rozhodnutí o úpadku jinak, tak z hlediska efektivnosti a hospodárnosti samotného insolvenčního řízení se stává předběžný insolvenční správce insolvenčním správcem v navazujícím insolvenčním řízení.⁶² Tato formulace byla do insolvenčního zákona vložena právě z důvodu, že předběžný insolvenční správce je již seznámým s insolvenčním řízením a osobou dlužníka. Ustanovení jiného insolvenčního správce by prodlužovalo samotné insolvenční řízení z důvodu opětovného seznamování se s jednotlivými podklady ze strany nového insolvenčního správce.

3.4. Oddělený insolvenční správce

Jako v předchozím případě předběžného insolvenčního správce tak i oddělený insolvenční správce vykonává pouze některé činnosti v rámci výkonu své funkce, a to vzhledem k možné podjatosti insolvenčního správce k některému z účastníků řízení.⁶³

V rámci insolvenčního řízení může nastat situace, kdy bude možné zpravidla pochybovat o nezáujatosti či nepodjatosti insolvenčního správce k některému subjektu řízení a mohlo by tak být zpochybněno, zda insolvenční správce postupoval svědomitě a s odbornou péčí stran uspokojování věřitelů dlužníka, ale také se může jednat o situaci, kdy je insolvenční správce ustanoven do insolvenčního řízení dlužníka, který má pohledávku vůči dlužníkovi, kterému byl již jako insolvenční správce ustanoven dříve. V tomto případě by si mohly konkurovat zájmy

⁶⁰ Hášová Jiřina, Tomáš Moravec, Insolvenční řízení, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 25

⁶¹ § 112 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁶² § 27 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁶³ § 34 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

jednotlivých věřitelů a je vhodné ustanovit odděleného insolvenčního správce, který povede za jednoho dlužníka úkony, ve kterých by si mohly konkurovat zájmy ustanoveného insolvenčního správce.

V ostatních činnostech vykonává insolvenční správce svou funkci i nadále bez omezení a v ostatních činnostech či úkonech se tak jeho procesní postavení nemění.

3.5. Zástupce insolvenčního správce

Pro případ, že by ze závažných důvodů nemohl insolvenční správce přechodně svou funkci vykonávat v rámci insolvenčního řízení dlužníka, do kterého byl insolvenční správce ustanoven, může být ze strany insolvenčního soudu ustanoven zástupce insolvenčního správce.⁶⁴

Závažnými důvody, které insolvenčnímu správci znemožňují výkon funkce po přechodnou dobu, mohou být dovolená, stáže v zahraničí, studium, ale především zdravotní komplikace.⁶⁵

Limitem samotného ustanovení pak může být účelnost takového procesu. Není potřeba připomínat, že jednou ze základních zásad insolvenčního řízení je jeho rychlost a hospodárnost. Pokud by tak tato výše uvedená zásada nebyla tímto krokem splněna, nebude zástupce insolvenčního správce do insolvenčního řízení dlužníka namísto insolvenčního správce ustanoven a insolvenční soud by zřejmě přikročil k odvolání insolvenčního správce z funkce a k ustanovení nového insolvenčního správce.

Z dikce ustanovení § 34 insolvenčního zákona vyplývá, že § 29 až § 31 insolvenčního zákona platí pro zástupce insolvenčního správce přiměřeně. Logickým a jazykovým výkladem lze tedy dojít k závěru, že na současného insolvenčního správce se hledí, jako by byl odvolán a na zástupce insolvenčního správce se hledí, jako by byl řádně ustanoven do insolvenčního řízení dlužníka a vzhledem k tomu přebírá veškerá práva a povinnosti insolvenčního správce. Zástupce insolvenčního správce může být kdykoliv insolvenčním soudem ustanoven do funkce i zproštěn funkce, a to i bez návrhu kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení, pokud pro to nastanou důvody. Ustanovení zástupce insolvenčního správce nikterak nelimituje také možnost jeho odvolání a ustanovení nového zástupce insolvenčního správce v rámci hlasování schůze věřitelů dlužníka.⁶⁶

Z uvedených ustanovení tak lze charakterizovat procesní postavení zástupce insolvenčního správce jako shodné s procesním postavením insolvenčního správce, jelikož zástupce insolvenčního správce přebírá veškerá jeho práva a povinnosti. Limitací je však čas či doba, na kterou je zástupce insolvenčního správce do funkce ustanoven, jelikož se jedná pouze o

⁶⁴ § 33 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵ Hášová, J., Moravec, T. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, s. 121

⁶⁶ § 29 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

přechodnou dobu, po kterou insolvenční správce nemůže svou funkci vykonávat. Avšak po dobu, kterou zástupce insolvenční správce je ustanoven do insolvenčního řízení dlužníka, má stejné procesní postavení jako insolvenční správce.

4. Ustanovení do funkce insolvenčního správce

V následující kapitole bych se rád zaměřil na samotné ustanovení do funkce insolvenčního správce a zároveň bych rád přiblížil, jak jsou vybírání a ustanovení insolvenční správci do jednotlivých insolvenčních řízení dlužníků a jaké jsou náležitosti potřebné k tomu, aby mohl být insolvenční správce do konkrétního insolvenčního řízení dlužníka ustanoven.

4.1. Seznam insolvenčních správců

Každý insolvenční správce, který vykonává činnost insolvenčního správce, ať již jako fyzická osoba nebo veřejná obchodní společnost, musí být zapsán do seznamu insolvenčních správců, který vede a spravuje Ministerstvo spravedlnosti České republiky dle § 21 odst. 1 insolvenčního zákona ve spojení s § 16 zákona o insolvenčních správcích.

Jedná se o veřejně přístupný seznam, který je součástí insolvenčního rejstříku, jehož obsah je stanoven v § 419 odst. 2 insolvenčního zákona jako soubor seznamu insolvenčních správců, seznamu dlužníků a insolvenčních spisů. Insolvenční rejstřík je informační systém veřejné správy a jsou v něm volně přístupné informace s výjimkou údajů, o kterých tak stanoví zákon.⁶⁷

Náležitosti seznamu a jeho členění včetně jednotlivých zveřejňovaných informací dle § 21 odst. 2 insolvenčního zákona pak stanovuje zvláštní předpis. Tímto předpisem je zákon o insolvenčních správcích, který upravuje problematiku seznamu insolvenčních správců zejména v § 16 a následujících.

Seznam insolvenčních správců se dělí na části podle druhu povolení, kterými disponují insolvenční správci, a to na obecnou a zvláštní část. Rozdíl je zejména v tom, že obecná část seznamu insolvenčních správců se vede pro obvody jednotlivých krajských soudů a zvláštní část seznamu se vede pro celé území České republiky.⁶⁸

Samostatnou kategorií jsou pak hostující insolvenční správci, tedy zahraniční insolvenční správce, který je státním příslušníkem členského státu Evropské unie a vykonává činnost insolvenčního správce na území České republiky dočasně a příležitostně na základě zákona č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb, ve znění pozdějších předpisů.⁶⁹ Jak jsem již jednou uvedl v rámci předchozího textu, tak v současnosti je zapsán v seznamu insolvenčních správců jako hostující insolvenční správce pouze jeden insolvenční správce, který působí na území České republiky, Antoniadis.

⁶⁷ § 419 odst. 1 a 3 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁸ § 17 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹ Richter, M., Benýšek, J., Čujan, R. a kol. Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 214-230

Hlavním důvodem výše uvedeného členění je právě způsob, jakým je insolvenční správce ustanoven do insolvenčního řízení dlužníka.

4.2. Obecná část

Insolvenční správce je ustanoven do insolvenčního řízení dlužníka opatřením o určení osoby insolvenčního správce ze strany předsedy toho krajského soudu, ve kterém se předmětné insolvenční řízení dlužníka vede. Předseda krajského soudu vybírá konkrétního insolvenčního správce ze seznamu insolvenčních správců vygenerováním jeho jména počítačovým softwarem na základě jednoduchého algoritmu rotačního systému tzv. kolečka.

4.2.1. Rotační systém

Zjednodušeně se jedná o počítačový software, který vede seznam jednotlivých insolvenčních správců, kteří mají v obvodu toho konkrétního krajského soudu zapsanou provozovnu a náhodně tento systém vybere jednoho insolvenčního správce. Aby nedocházelo k přetlaku nápadu insolvenčních řízení u některých insolvenčních správců a u jiných naopak k malému nápadu, tak je využíván rotační systém, což znamená, že pokud je insolvenčnímu správci přiděleno insolvenční řízení dlužníka, tak je zařazen automaticky na konec seznamu a bude mu přiděleno další insolvenční řízení dlužníka až v momentě, kdy všem insolvenčním správcům ze seznamu daného krajského soudu budou také přidělena insolvenční řízení.

V praxi to znamená, že nikdy nikdo nemá postaveno najisto, kdo se stane právě jeho insolvenčním správcem, a naopak to platí i pro insolvenčního správce, který neví, kdy bude ustanoven do insolvenčního řízení. Jedná se o poměrně novou právní úpravu tzv. revizní novely insolvenčního zákona účinné od 1. ledna 2014, která měla nabourat samovolné ustanovení do funkce insolvenčních správců ze strany předsedů insolvenčních soudů, vnést prvek náhody a měla by snížit možné riziko zlovolných manipulací v rámci jednotlivých insolvenčních řízení.⁷⁰

V rámci předchozí právní úpravy bylo ustanovení insolvenčního správce do insolvenčního řízení ponecháno pouze na volné úvaze předsedů insolvenčních soudů, kteří nebyli vázáni žádnými pravidly a mohli tak ustanovit do konkrétních insolvenčních řízení jakéhokoliv insolvenčního správce. Tento proces byl následně postaven velké kritice hlavně z řad veřejnosti, která vnímala možné ovlivňování jednotlivých insolvenčních řízení ze strany tzv. insolvenčních mafií.

⁷⁰ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 74-77

4.2.2. Provozovny

Jak jsem již uvedl v přechozí kapitole, tak aby byl insolvenční správce zařazen do rotačního systému tzv. kolečka v rámci obvodu krajského soudu a měl tak zajištěn příslušný nápad jednotlivých insolvenčních řízení, tak je nutné, aby insolvenční správce měl v tomto obvodu krajského soudu zapsanou provozovnu, popřípadě sídlo.

V současné době je území České republiky rozděleno mezi obvody 8 krajských soudů, případně jejich poboček pro případ Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice nebo Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec. Insolvenční správce může mít v obvodu jednoho krajského soudu maximálně jednu provozovnu či sídlo. V případě, že insolvenční správce má v daném obvodu krajského soudu sídlo i provozovnu, tak se do seznamu insolvenčních správců zapíše pouze sídlo.⁷¹

Jednotlivé provozovny a sídlo se zapisují do seznamu insolvenčních správců, které vede Ministerstvo spravedlnosti České republiky, jak již bylo uvedeno. V provozovně insolvenčního správce pak následně insolvenční správce vykonává svou činnost. Právním předpisem, který upravuje problematiku provozoven insolvenčních správců je zákon o insolvenčních správcích a od účinnosti oddlužovací novely insolvenčního zákona, tzn. od 1. 6. 2019 také vyhláška č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce, v platném znění (dále jen jako „standarty výkonu funkce“), která stanovuje jednotlivé náležitosti, které musí provozovna insolvenčního správce splňovat od označení, úředních hodin, materiálního vybavení až po činnosti, které je povinen insolvenční správce v rámci provozovny zajišťovat jak pro dlužníky tak pro veřejnost.

4.2.3. Veřejná obchodní společnost

V předchozích odstavcích jsem se zaměřil na ustanovení do funkce insolvenčního správce pro insolvenční správce, kteří vykonávají činnost insolvenčního správce jako fyzické osoby. Pokud insolvenční správce vykonává činnost insolvenčního správce jako ohlášený společník veřejné obchodní společnosti, tak bude situace obdobná té, jaká byla popsána. Problém vyvstává za situace, kdy veřejná obchodní společnost má více ohlášených společníků a je zapsána pouze jednou v seznamu insolvenčních správců.

Pro případ insolvenčních správců, kteří vykonávají činnost insolvenčního správce ve formě veřejné obchodní společnosti s vyšším počtem ohlášených společníků přišel zákonodárce s takovým řešením, že v momentě, kdy přijde veřejná obchodní společnost na řadu v rámci

⁷¹ § 5a odst. 5 zákona č. 312/2006 Sb, o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

rotačního systému, tak ji bude přidělen takový nápad, který odpovídá právě počtu jednotlivých ohlášených společníků veřejné obchodní společnosti.⁷²

Tímto uvedeným zvýšeným počtem položek zapsaných v seznamu insolvenčních správců chce dosáhnout zákonodárce situace, kdy nebude docházet k diskriminaci insolvenčních správců, kteří vykonávají činnost jako ohlášení společníci veřejných obchodních společností stran počtu napadených insolvenčních řízení.⁷³

4.3. Zvláštní část

Zvláštní část seznamu insolvenčních správců není vzhledem k malému počtu insolvenčních správců disponujících zvláštním povolením rozdělena do jednotlivých obvodů krajských soudů, ale vede se pouze v rámci jednoho obvodu, a to celé České republiky. To znamená, že je veden pouze jeden seznam, do kterého jsou zařazeni všichni zvláštní insolvenční správci, tzn. celkem 30 insolvenčních správců.

Insolvenční správce se zvláštním povolením je pak ustanoven do insolvenčního řízení dle pořadí zápisu do zvláštní části seznamu insolvenčních správců vzhledem k pořadí v seznamu, které je určeno dnem zápisu jeho sídla do seznamu zvláštních insolvenčních správců.⁷⁴

V tomto případě se fakticky jedná o totožné sídlo, které měl zapsáno v obecné části seznamu insolvenční správce, který disponoval pouze se základním povolením, ale nyní je zapsáno do zvláštní části seznamu s jiným datem zápisu, aby nedocházelo ke zbytečné duplicitě zápisu za situace, kdy insolvenční správce, který vykonává činnost zvláštního správce, již musí být držitelem základního povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce.⁷⁵

⁷² § 17 odst. 6 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

⁷³ Richter, M., Benýšek, J., Čujan, R. a kol. Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 142-147

⁷⁴ § 25 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁵ Richter, M., Benýšek, J., Čujan, R. a kol. Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 142-147

5. Výkon činnosti insolvenčního správce

Výkon činnosti insolvenčního správce lze charakterizovat jako formu neživnostenského podnikání dle § 420 odst. 1 občanského zákoníku, kterou vykonává insolvenční správce od doby nabytí právní moci vydaného povolení ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky dle § 3 zákona o insolvenčních správcích.

Činnost insolvenčního správce je regulována zejména zákonem o insolvenčních správcích, který stanovuje podmínky, které musejí jednotliví insolvenční správci splňovat, stanovuje dále i podmínky vzniku, zániku či dokonce zrušení povolení ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky. Dalšími předpisy, které se uplatňují na činnost insolvenčního správce, jsou také podzákonné předpisy, a to ve formě vyhlášek, zejména pak je nutné zmínit standardy výkonu funkce či vyhlášky o zkouškách insolvenčních správců.

Tato všechna případná omezení podnikatelské činnosti však musí obstát v testu proporcionality. Ačkoliv není zákonodárce limitován dle § 26 odst. 2 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „Listina“), tak musí všechna opatření dbát podstaty a smyslu základního práva dle § 4 odst. 4 Listiny. Při posuzování ústavní konformity regulace podnikání je třeba jednak posuzovat samotnou povahu cílů, jež omezení sleduje, tak i potřebnost zvoleného prostředku z pohledu jeho šetrnosti ve vztahu k základnímu právu, tj. ke svobodnému podnikání.⁷⁶

Samotný výkon činnosti insolvenčního správce pak může být realizován buď insolvenčním správcem jako fyzickou osobou nebo právnickou osobou ve formě veřejné obchodní společnosti a insolvenčním správcem jako jejím ohlášeným společníkem.

Zákonným požadavkem kladeným na insolvenčního správce, který vykonává činnost jako ohlášený společník veřejné obchodní společnosti, je povinnost být zapsán jako společník a zároveň statutární orgán této veřejné obchodní společnosti v obchodním rejstříku. Bez tohoto zápisu nebude insolvenční správce zapsán ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky jako ohlášený společník veřejné obchodní společnosti do seznamu insolvenčních správců a pokud funkce statutárního orgánu v průběhu času pozbude, tak se vystavuje veřejná obchodní společnost riziku správního řízení, které může vyústit až ve zrušení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce, které bylo veřejné obchodní společnosti Ministerstvem spravedlnosti České republiky vydáno.⁷⁷

⁷⁶ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 66-68

⁷⁷ Richter, M., Benýšek, J., Čujan, R. a kol. Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 29-37

6. Výkon funkce insolvenčního správce

V této kapitole bych podrobně pospal výkon funkce insolvenčního správce, což je pojem, který lze podřadit pod výkon činnosti a zahrnuje v sobě jednotlivá práva a povinnosti, které jsou ze zákona kladeny na osobu insolvenčního správce. Hlavním právním předpisem upravujícím výkon funkce insolvenčního správce je insolvenční zákon, ale některá práva a povinnosti lze též dohledat v zákoně o insolvenčních správcích.

Výkon funkce insolvenčního správce v sobě zahrnuje mnoho jednotlivých aspektů, na které bych se rád v rámci dalšího textu zaměřil.

6.1. Status insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení

Ještě předtím, než budu popisovat samotný výkon funkce insolvenčního správce, tak bych se rád úvodem věnoval statusu insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení, který jsem již nastínil v rámci popisu jeho procesního postavení. Na rozdíl od historických právních předpisů, které jsem popisoval v úvodu této diplomové práce, se insolvenční správce vyprofiloval ze soudního úředníka, který byl do řízení dlužníka dosazen jako zástupce věřitelů a měl dohlížet zejména na dodržování práv věřitelů, v profesionála, který, jak již bylo několikrát deklarováno v rozhodnutích Ústavního soudu České republiky, není zástupcem ani dlužníka ani věřitelů, nýbrž je ustanoven do insolvenčního řízení jako zvláštní subjekt a má vůči subjektům insolvenčního řízení, tzn. dlužníku a jednotlivým věřitelům samostatné postavení.⁷⁸ Jeho ustavení sleduje veřejný účel spočívající v akceptaci omezeného veřejného zásahu do řešení majetkových vztahů, jež se dostaly do krizové situace, a v tomto směru mu zákon stanoví oprávnění, jejichž využití má povahu výkonu pravomocí.⁷⁹

6.2. Přezkum pohledávek

Přezkum pohledávek představuje jednu ze ztěžejších povinností insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení dlužníka. Jedná se o počáteční fázi insolvenčního řízení ještě před samotným rozhodnutím insolvenčního soudu o způsobu řešení úpadku dlužníka, při kterém se zjišťují celkové závazky dlužníka vůči jednotlivým věřitelům a které mají být v rámci insolvenčního řízení dlužníka uspokojeny.

V praxi tak zejména povinnost přezkumu pohledávek v rámci oddlužení dlužníka ze strany insolvenčního správce představuje jednu z nejdůležitějších povinností, na kterou je kladen důraz

⁷⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 25. června 2002 sp. zn. Pl. ÚS 36/01

⁷⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 1. července 2010 sp. zn. Pl. ÚS 14/10

zejména stran povinnosti insolvenčního správce postupovat svědomitě s odbornou péčí a je předmětem následné kontroly insolvenčního soudu, který dané insolvenční řízení dlužníka vede či Ministerstva spravedlnosti České republiky, které dozoruje výkon činnosti insolvenčního správce zejména stran řádného výkonu funkce.

6.2.1. Výzva věřitelům

V rámci usnesení insolvenčního soudu o úpadku dlužníka insolvenční soud stanovuje lhůtu věřitelům, kteří dosud nepřihlásili svou pohledávku do insolvenčního řízení dlužníka, k podání přihlášky pohledávky, a to nejpozději do dvou měsíců.⁸⁰ Tato lhůta počíná běžet nabytím právním mocí rozhodnutí o úpadku dlužníka a jedná se o procesní lhůtu, pro jejíž zachování dle § 57 odst. 3 OSŘ stačí, aby byla přihláška pohledávky ze strany věřitele posledního dne lhůty odevzdána orgánu, který ji má povinnost doručit.⁸¹ K později podaným přihláškám soud nepřihlíží a ty jsou vyloučeny z uspokojení v rámci insolvenčního řízení dlužníka.⁸²

6.2.2. Přihláška pohledávky

Speciální náležitosti přihlášky pohledávky nám stanovuje § 174 insolvenčního zákona a zároveň OSŘ, jelikož přihláška pohledávky je ze své podstaty též podáním, tzn., že musí splňovat i obecné náležitosti podání dle § 42 odst. 4 OSŘ. Přihláška pohledávky se podává příslušnému insolvenčnímu soudu, který provádí prvotní kontrolu přihlášené pohledávky zejména stran obsahových náležitostí a včasnosti podání. Zde musím zdůraznit, že v této fázi insolvenční soud neprovádí samotný přezkum oprávněnosti pohledávky či její výše a pořadí, ale zkoumá se pouze procesní stránka samotného podání. Za předpokladu, že insolvenční soud sezná, že je vše v pořádku, tak přihláška pohledávky je zveřejněna v insolvenčním rejstříku a odeslána insolvenčnímu správci k seznámení se s podklady a přezkumu.⁸³

Insolvenční zákon rozvádí povinné náležitosti přihlášky pohledávky zejména stran uvedení důvodu vzniku pohledávky, celkové výše samotné pohledávky, případně, zda je pohledávka věřitele předmětem zajištění.⁸⁴

Podání přihlášky pohledávky není nikterak složitým procesním úkonem pro věřitele. Jedná se o formulářové podání, přičemž samotný formulář je volně dostupný ke stažení na stránkách

⁸⁰ § 136 odst. 2 písm. d) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁸¹ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 477-481

⁸² § 173 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁸³ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 482-485

⁸⁴ § 174 odst. 2, 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

insolvenčního rejstříku v sekci Formuláře. Jeho vyplnění je velice intuitivní a věřiteli tak usnadňuje komunikaci s insolvenčním soudem, resp. insolvenčním správcem. Jednotlivé obsahové náležitosti formuláře přihlášky pohledávky stanovuje v § 8 prováděcí předpis, resp. vyhláška č. 191/2017, o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako“ vyhláška o náležitostech podání a formulářů).

K samotné přihlášce pohledávky by měl věřitel také připojit všechny dokumenty, které by měly prokázat jeho oprávněný nárok vůči dlužníku, tzn. smlouvy, rozhodnutí obecných či exekučních soudů atp. Přílohou těchto dokumentů se věřitel vystavuje podstatně menšímu riziku popření přihlášené pohledávky a následných navazujících soudních sporů.

Všechny řádně přihlášené pohledávky jsou následně insolvenčním správcem sepsány do seznamu přihlášených pohledávek, dle kterého se pak postupuje na přezkumném jednání a jednotlivé pohledávky jsou dle seznamu přezkoumány a rozhoduje se, zda budou uspokojeny v rámci insolvenčního řízení dlužníka či nikoliv.⁸⁵

6.2.3. Přezkumné jednání

Přezkum pohledávek se provádí dvěma způsoby, a to v závislosti na způsobu řešení úpadku, respektive zda je způsobem řešení úpadku dlužníka konkurs či oddlužení.

V případě, že je dlužníkův úpadek řešen formou konkursu, tak samotné přezkumné jednání, na kterém jsou jednotlivé pohledávky věřitelů přezkoumány insolvenčním správcem, probíhá na jednání nařízeném insolvenčním soudem a o výsledku přezkumného jednání je ze strany insolvenčního soudu vyhotoveno usnesení, které je následně zveřejněno v insolvenčním rejstříku.⁸⁶ Druhou možností je osobní jednání dlužníka s insolvenčním správcem v provozovně insolvenčního správce, kde proběhne přezkum pohledávek. Věřitelé se mohou přezkumného jednání také zúčastnit, ale v praxi se tak moc nestává. Následně dle stanovisek insolvenčního správce a dlužníka k jednotlivým pohledávkám věřitelů je vyhotovena zpráva o přezkumu a po jejím zveřejnění v insolvenčním rejstříku její znění schvaluje či neschvaluje insolvenční soud usnesením.⁸⁷

K druhému výše uvedenému způsobu přezkumu pohledávky v oddlužení bych se rád věnoval trochu více. Pravomoc samostatného přezkumu pohledávek v rámci oddlužení byla

⁸⁵ § 191 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁶ § 190 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁷ § 410 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

přenesena z insolvenčního soudu na insolvenčního správce až v roce 2017, kdy vstoupila v účinnost tzv. akreditační novela insolvenčního zákona. Jak jsem již uvedl, tak samotný přezkum pohledávek probíhá během osobního jednání dlužníka a insolvenčního správce, kdy insolvenční správce, dlužník případně věřitelé vyjadřují své stanovisko k pravosti, výši či pořadí jednotlivých přihlášených pohledávek a dále, zda pohledávku popírají či nikoliv. Insolvenční správce je však jediným procesním subjektem insolvenčního řízení, který má zákonnou povinnost přezkoumat jednotlivé přihlášené pohledávky s odbornou péčí a vyjádřit k nim své stanovisko. Ostatní procesní subjekty, tzn. dlužník a ostatní věřitelé, mohou svého práva využít, ale není to jejich zákonnou povinností.⁸⁸

Pouze v rámci oddlužení má popření pohledávky dlužníkem obecně tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem, ale pouze za předpokladu, že nebude následně rozhodnuto o způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem. Rozdílem je pouze ta skutečnost, že v případě popření pohledávky věřitele ze strany dlužníka nedochází věřiteli ke ztrátě hlasovacího práva. Účinnost popěrného úkonu dlužníka je dále navázána na nabytí účinnosti rozhodnutí o schválení oddlužení, resp. jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku.⁸⁹

Přezkumné jednání končí ukončením osobního jednání dlužníka s insolvenčním správcem a insolvenční správce má povinnost informovat všechny věřitele, jejichž nevykonatelná pohledávka byla popřena.⁹⁰ Jedná se o povinnost informovat pouze věřitele nevykonatelných pohledávek, jelikož těm od doručení této informace začíná běh lhůty k uplatnění incidenční žaloby u insolvenčního soudu proti insolvenčnímu správci za účelem zjištění, zda jejich pohledávka je oprávněna či nikoliv. Věřitele s vykonatelnými pohledávkami insolvenční správce vyrozumívát nemusí, protože pokud dojde k popření vykonatelné pohledávky věřitele, tak má insolvenční správce povinnost k podání incidenční žaloby u insolvenčního soudu sám.

6.2.4. Zajištěný věřitel

V rámci kapitoli věnované přezkumu přihlášených pohledávek ze strany insolvenčního správce během insolvenčního řízení dlužníka bych se rád alespoň drobně ještě věnoval specifickému postavení zajištěného věřitele.

Jak je již z názvu patrné, tak se jedná o věřitele, jehož pohledávka je přímo zajištěna majetkem dlužníka. Nejčastěji se jedná o bankovní subjekty, které poskytují vysoké částky v rámci

⁸⁸ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 525-527

⁸⁹ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 525-527

⁹⁰ § 410 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

hypotečních či spotřebitelských úvěrů přímo spotřebitelům a tyto pohledávky jsou v rámci procesu úvěru zajišťovány zástavními smlouvami přímo na majetek příjemce úvěru (v našem případě dlužníka, který již není schopen úvěr bance z důvodu svého úpadku uhradit).

Specifické postavení zajištěného věřitele plyne právě z přímého zajištění majetku dlužníka institutem podle hmotného práva. Zajištěný věřitel se v rámci insolvenčního řízení přednostně uspokojuje právě ze zpeněžení předmětu zajištění. Pokud je zajištěných věřitelů u jednoho předmětu zajištění více, tak se uspokojují podle pořadí, tzn. doby vzniku zástavního práva nebo doby vzniku zajištění. Pokud je celková výše pohledávky vyšší než výše částky, za kterou se podaří předmět zajištění insolvenčnímu správci zpeněžit, tak se ve zbývajícím rozsahu stává pohledávka věřitele již pohledávkou nezajištěnou.⁹¹

V opačném případě, pokud předmět zajištění bude zpeněžen za vyšší částku, než činila hodnota pohledávky zajištěného věřitele případně zajištěných věřitelů, tak tento přebytek, nebo-li hyperocha bude rozdělena rovnoměrně mezi nezajištěné věřitele dlužníka na základě distribučního schématu nebo konečné zprávy. Problematice zpeněžování se však budu věnovat až v následujících kapitolách, kde se tomuto tématu budu věnovat podrobněji.

6.2.5. Zpráva o přezkumu

Výsledkem osobního jednání s dlužníkem, resp. přezkumného jednání je vypracování zprávy o přezkumu, jejíž součástí je záznam o jednání s dlužníkem, který musí být podepsán, jak insolvenčním správcem, tak i dlužníkem, seznam přihlášených pohledávek a doklad o písemném vyrozumění věřitele, jehož přihláška nevykonatelné pohledávky byla popřena.⁹² V praxi se dokládá dopis insolvenčního správce věřiteli o vyrozumění o popření nevykonatelné pohledávky spolu s dodejkou. Zároveň přílohou zprávy o přezkumu jsou přezkumné listy jednotlivých pohledávek, na kterých je vyjádřeno stanovisko insolvenčního správce či dlužníka a případně vyjádřen důvod popření.

6.2.6. Zpráva pro oddlužení

Zpráva pro oddlužení je dalším z dokumentů, ve kterém pro případ oddlužení dlužníka insolvenční správce zpracovává možnou míru uspokojení jednotlivých věřitelů podle možných způsobů oddlužení, tzn. zpeněžení majetkové podstaty nebo splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty. Jedná se o formulářový dokument, který lze nalézt opět na webovém rozhraní insolvenčního rejstříku v sekci Formuláře. V rámci tohoto dokumentu popisuje

⁹¹ § 167 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁹² § 410 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

insolvenční správce také majetek dlužníka. Pokud se v majetkové podstatě dlužníka nachází nemovitost, tak k ní musí insolvenční správce připojit znalecký posudek, kterým bude oceněna pro potřeby soupisu majetkové podstaty. V neposlední řadě se tu nachází detailní popis osobních a majetkových poměrů dlužníka včetně rodinného stavu, zázemí, počtu vyživovaných dětí, příjmu dlužníka atp. Na závěr zprávy pro oddlužení insolvenční správce uvádí doporučení, jakým způsobem by mělo insolvenční řízení být vyřešeno.⁹³

Jedná se však pouze o doporučení, jelikož o způsobu oddlužení, jakým bude insolvenční řízení dlužníka vedeno, rozhodují nezajištění věřitelé, kteří včas přihlásili své pohledávky, na schůzi věřitelů. O způsobu oddlužení rozhodnou nadpoloviční většinou svých hlasů počítanou dle výše jednotlivých pohledávek. Pokud nezajištění věřitelé nedosáhnou u některého ze způsobu oddlužení nadpoloviční většiny hlasů či svého práva rozhodnout o způsobu oddlužení dlužníka nevyužijí, rozhodne o způsobu oddlužení insolvenční soud v rámci rozhodnutí o schválení oddlužení, a to způsobem oddlužení formou plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.⁹⁴ Teoreticky může nastat i situace, kdy se schůze věřitelů zúčastní pouze jeden věřitel a rozhodne o osudu dlužníka pouze svým jedním hlasem. V praxi se však setkáváme zejména u oddlužení drobných dlužníků nejčastěji se situací, kdy se věřitelé neúčastní schůze věřitelů a rozhoduje tak na základě zprávy pro oddlužení vypracované insolvenčním správcem insolvenční soud.

6.3. Popěrné právo a incidenční spory

Popěrné právo bylo okrajově popsáno v rámci popisu přezkumného jednání, respektive osobního jednání s dlužníkem, ale otázkou zůstává, co nebo respektive z jakého důvodu může zejména insolvenční správce pohledávku věřitele popřít.

Popření přihlášených pohledávek upravuje insolvenční zákon v § 192 odst. 1, který stanovuje, že popřít u přihlášené pohledávky lze pravost, výši nebo její pořadí a takový úkon může provést krom insolvenčního správce ještě dlužník, popřípadě jiní přihlášení věřitelé.⁹⁵

Samotný popěrný úkon či své stanovisko k přihlášené pohledávce může insolvenční správce změnit až do momentu skončení přezkumného jednání⁹⁶, jelikož do skončení

⁹³ Webové rozhraní Ministerstva spravedlnosti České republiky, Slovníček insolvenčních pojmů, dostupné na adrese: <https://insolvence.justice.cz/slovník-insolvencnich-pojmu/>

⁹⁴ § 402 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁵ § 192 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶ § 192 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

přezkumného jednání, respektive do momentu zjištění jeho pohledávky, může věřitel měnit výši své přihlašené pohledávky.⁹⁷

Jak už jsem jednou uvedl v předchozích odstavcích, tak v oddlužení má popření přihlašené pohledávky věřitele ze strany dlužníka stejné účinky jako popření insolvenčním správcem, ale popření pohledávky dlužníkem nemá vliv na její zjištění. Účinkem tohoto popření je stav, kdy je pohledávka popřena co do pravosti nebo výše, tak není v rozsahu popření upravený seznam pohledávek vykonatelným exekučním titulem.⁹⁸

Dále bych se rád věnoval jednotlivým důvodům popření. O popření pravosti pohledávky se jedná zejména za situace, kdy má insolvenční správce za to, že pohledávka věřitele nevznikla, zanikla nebo již byla zcela promlčena.⁹⁹ Jednoduše se jedná o situaci, kdy neexistuje žádný závazek dlužníka vůči věřiteli a není zde, žádný právní nárok na plnění.

Naopak u popření výše pohledávky je postaveno na jisto, že závazek dlužníka vůči věřiteli existuje, ale zároveň je namítáno, že dlužníkův závazek je nižší než výše částky, která je uvedena v přihlašené pohledávce. Zároveň popírající subjekt musí uvést skutečnou výši pohledávky věřitele.¹⁰⁰ Typické v tomto případě je, že popírající uznává pohledávku, co do jejího vzniku, ale nesouhlasí s její tvrzenou výší z důvodu, že pohledávka v přihlašované výši vůbec nevznikla, či z části zanikla nebo byla alespoň z části promlčena.¹⁰¹

Posledním důvodem pro popření přihlašené pohledávky je popření pořadí přihlašené pohledávky. Jedná se o situaci, kdy je namítáno popírajícím, že pohledávka má méně výhodné pořadí než to, jaké bylo deklarováno věřitelem v přihlášce pohledávky nebo je-li namítáno právo na uspokojení věřitele ze zajištění. Opět jako v předchozím případě popření pohledávky co do její výše, tak i zde je dána zákonná povinnost pro popírající subjekt uvést zároveň s popřením pohledávky i její pořadí.¹⁰² Příkladem pro toto popření pohledávky insolvenčním správcem může být popření pohledávky zajištěného věřitele z důvodu neplatnosti zástavní smlouvy k předmětu zajištění, kdy by se tak bez dalšího mělo jednat o pohledávku věřitele nezajištěnou a v pořadí podřízenou pohledávkám zajištěných věřitelů, kdy zajištěný věřitel má ze zákona přednostní právo na uspokojení ze zpeněžení předmětu zajištění.

⁹⁷ § 192 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸ § 192 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹ § 193 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁰ § 194 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 540-543

¹⁰² § 195 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

6.3.1. Vykonatelné pohledávky

Pro určení, zda přihlášená pohledávka ze strany věřitele je vykonatelná či nikoliv, není pouze uvedení domnělé vykonatelnosti na přihlášce pohledávky, ale vykonatelnost pohledávky musí být prokázána veřejnou listinou, která musí být připojena jako součást přihášky pohledávky ze zákona.¹⁰³ Jedná se o povinnost, která byla do zákona vložena zejména z toho důvodu, že samotná přihláška pohledávky bez dalšího nedokládá závazek dlužníka vůči věřiteli a je ji tak nutno opatřit přílohami, které budou potvrzovat a opravňovat nárok věřitele vůči dlužníkovi.

Vykonatelnost věřitelovy pohledávky se dokládá pouze veřejnou listinou. Veřejná listina je definována v § 567 občanského zákoníku jako listina, která byla vydána orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina, kterou za veřejnou označí zákon¹⁰⁴ a její procesní stránka či význam je definována v § 134 OSŘ jako listina, která je vydána soudy České republiky nebo jinými státními orgány v mezích jejich pravomoci. Dále je stanoveno, že není-li prokázán opak, tak je ze zákona potvrzena pravdivost toho, co je veřejnou listinou osvědčeno nebo potvrzeno. Jinými státními orgány se v tomto případě myslí pouze státní orgány České republiky. Pro to, aby listina vydaná nejen soudem, ale i jiným úřadem v cizině měla důkazní moc veřejné listiny také v ČR, se vyžaduje předepsané ověření. Ověřením se zde rozumí vyšší ověření (superlegalizace) v případě, že mezinárodní smlouva nestanoví mírnější požadavek zejména opatření apostilou. Komentář k OSŘ dále uvádí, že za státní orgány je nutné pro účely tohoto ustanovení považovat rovněž orgány územních samosprávných celků a dále ty subjekty, na které byl výkon státní správy přenesen. Například ověřovací doložka při vidimaci a legalizaci je považována za veřejnou listinu¹⁰⁵

Pokud je přihláška pohledávky věřitele podložena již pravomocným rozhodnutím v řízení, které předcházelo samotnému insolvenčnímu řízení a je prokázána veřejnou listinou, tak je insolvenční správce velice omezen v případném popření této přihlášené vykonatelné pohledávky, avšak i takto přihlášenou pohledávku lze popřít, ale v rámci popření této pohledávky co do pravosti nebo výše, lze využít pouze takové skutečnosti, které nebyly dlužníkem použity v rámci předcházejícího řízení a insolvenční správce nesmí prokázat svou libovůli a provést jiné právní posouzení dané věci.¹⁰⁶ Obecně lze tedy říci, že důvodem popření mohou být pouze dříve

¹⁰³ § 177 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁴ § 567 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁵ Karel Svoboda, Petr Smolík, Jiří Levý, Jiří Doležilek a kol., Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání, 2021, s. 651-653

¹⁰⁶ § 199 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

neuplatněné skutečnosti, které by měly mít za následek nově zjištěný skutkový stav věci, který by tak nenávratně vedl k jinému právnímu posouzení.

Zda je přihlášená vykonatelná pohledávka popřena insolvenčním správcem v rámci přezkumného jednání má také následky pro procesní stránku incidenčních sporů, jelikož pokud se tak stane, tak je insolvenční správce povinen podat ve lhůtě 30 dní od přezkumného jednání nebo od nabytí právní moci rozhodnutí o schválení zprávy o přezkumu u insolvenčního soudu žalobu, kterou uplatní své popření proti věřiteli, který danou vykonatelnou pohledávku do insolvenčního řízení dlužníka přihlásil.¹⁰⁷ Žalobce, v tomto případě insolvenční správce, je při podání žaloby proti popřené vykonatelné pohledávce vázán popěrným důvodem, který uvedl při samotném přezkumu a popření pohledávky. Nelze tak uvádět nové skutečnosti a žalobní důvod je tak jednoznačně dán.¹⁰⁸

Věcně a místně příslušným soud k projednání incidenčních sporů je výlučně insolvenční soud, tzn. krajský soud u něhož se příslušné insolvenční řízení dlužníka vede.¹⁰⁹

6.3.2. Nevykonatelné pohledávky

Výše jsem uvedl, jaké pohledávky se považují za vykonatelné, tudíž výkladem a contrario lze dospět k závěru, že všechny ostatní pohledávky se považují za nevykonatelné. Při popření nevykonatelných pohledávek není insolvenční správce omezen jako v případě vykonatelných pohledávek a jako důvod popření může uvádět všechny jemu známé skutečnosti.

Následně má insolvenční správce povinnost informovat všechny věřitele, jejichž nevykonatelná pohledávka byla popřena.¹¹⁰ Jedná se o povinnost informovat pouze věřitele nevykonatelných pohledávek, jelikož těm se od doručení této informace započíná běh lhůty k uplatnění incidenční žaloby u insolvenčního soudu proti insolvenčnímu správci v délce 30 dní od přezkumného jednání nebo právní moci rozhodnutí o schválení zprávy o přezkumu za účelem zjištění, zda jejich pohledávka je oprávněna či nikoliv. Běh této lhůty však neskončí dříve jak uplynutím 15 dní ode dne doručení vyrozumění o popření nevykonatelné pohledávky, kterou informuje insolvenční správce věřitele o popření jím přihlášené pohledávky. Po marném uplynutí lhůty k podání žaloby u insolvenčního soudu ze strany věřitele se k takto popřené pohledávce věřitele v rámci insolvenčního řízení nepřihlíží.¹¹¹

¹⁰⁷ § 199 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. června 2017 sp. zn. 101 VSPH 624/2016

¹⁰⁹ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 428-431

¹¹⁰ § 410 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹ § 198 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Jak je již poznat z uvedeného popisu běhu lhůty k podání žaloby u insolvenčního soudu, tak v případě popření nevykonatelné pohledávky je aktivně legitimován k podání žaloby, na rozdíl od vykonatelných pohledávek, nikoliv insolvenční správce ale samotný věřitel, jehož pohledávka byla popřena.

V rámci žaloby ve sporu o pravost, výši nebo pořadí věřitelem přihlášené pohledávky pak v rámci incidenčního sporu může uplatňovat pouze skutečnosti, které jako důvod vzniku této pohledávky uplatnil nejpozději do skončení přezkumného jednání.¹¹²

6.3.3. Zjištění pohledávky

Pokud nedojde k popření přihlášené pohledávky ze strany insolvenčního správce nebo přihlášených věřitelů, je pohledávka zjištěna. Dále může být pohledávka zjištěna rozhodnutím insolvenčního soudu ve sporu o její pravost, výši nebo pořadí, popřípadě pokud vzal insolvenční správce nebo přihlášený věřitel své popření zpět a také pokud insolvenční správce přihlášenou pohledávku věřitele nepopřel a insolvenční soud odmítl popření pohledávky přihlášeným věřitelem.¹¹³

Vykonatelná pohledávka, která byla popřena insolvenčním správcem, je také zjištěna pouze za předpokladu, že insolvenční správce včas nepodal žalobu o její popření, žaloba byla zamítnuta nebo řízení v této věci skončilo jinak než meritorním rozhodnutím.¹¹⁴ V případě nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem, a nebyla ze strany věřitele včas a řádně podána žaloba u insolvenčního soudu, taková pohledávka zjištěna nebude a v rámci insolvenčního řízení se již k ní nepřihlíží.

Všechny zjištěné pohledávky tvoří seznam pohledávek, popřípadě upravený seznam pohledávek, který je povinen insolvenčnímu soudu předložit insolvenční správce.

6.4. Soupis majetkové podstaty

Jedná se o jednu z hlavních povinností insolvenčního správce, která navazuje a koresponduje s jeho povinností zjišťovat majetek dlužníka, který by mohl a měl sloužit k uspokojení věřitelů dlužníka v rámci insolvenčního řízení.

Definice majetkové podstaty je uvedena v § 2 písm. e) insolvenčního zákona, podle kterého majetkovou podstatu tvoří majetek, který je určen k uspokojení dlužníkových věřitelů. Pojem a

¹¹² § 198 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹¹³ § 201 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁴ § 201 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

rozsah majetkové podstaty je vymezen pozitivně v § 205 insolvenčního zákona a bude použit jak v případě dlužníka jako právnické osoby, podnikatele či fyzické osoby nepodnikatele.¹¹⁵

Ustanovení § 205 insolvenčního zákona dále upravuje také rozsah majetkové podstaty. Samotný rozsah majetkové podstaty dlužníka je rozlišen podle toho, kdo podal insolvenční návrh, tzn. zda byl insolvenční návrh podán dlužníkem nebo věřitelem. Pokud insolvenční návrh podal dlužník, tak do majetkové podstaty náleží veškerý majetek, který dlužník vlastnil v momentě, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jakož i majetek, který nabyl v jeho průběhu.¹¹⁶ Oproti tomu, pokud podal insolvenční návrh věřitel, tak do majetkové podstaty náleží veškerý majetek, který dlužník vlastnil v okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud omezil dispoziční oprávnění dlužníka, dále majetek, který dlužníkovi patřil v okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku a majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení po nabytí právní moci těchto rozhodnutí.¹¹⁷

Zjednodušeně lze říct, že majetkovou podstatu dlužníka tvoří veškerý majetek, který dlužník vlastní před započítáním insolvenčního řízení, ale i v jeho průběhu. Majetkovou podstatu dlužníka tvoří zejména peněžní prostředky, mzda nebo plat (a to včetně nemocenských dávek, důchodů či například stipendií), movité a nemovité věci, akcie, směnky, dluhopisy, obchodní podíly, podniky a další práva a majetek, který je ocenitelný v penězích.¹¹⁸

Jak již bylo řečeno, tak o zjištění majetku dlužníka a tvorbu soupisu majetkové podstaty se stará v průběhu insolvenčního řízení insolvenční správce, který je povinen se řídit pokyny insolvenčního soudu.¹¹⁹ Za účelem zjištění veškerého majetku dlužníka a aby insolvenční správce opravdu zjistil kompletní dlužníkův majetek, je dána ze zákona povinnost dlužníka, aby poskytoval insolvenčnímu správci veškerou možnou míru součinnosti a řídil se přitom jeho pokyny. Stejně tak je dána povinnost poskytovat součinnost i pro případ, že dlužníkem v rámci insolvenčního řízení je právnická osoba, kdy povinnost poskytovat součinnost je stanovena zejména pro osoby jednající jménem právnické osoby, tzn. statutární orgán, ale i pro osoby, které jsou společníky právnické osoby, zaměstnanci či členy právnické osoby.¹²⁰

Vychozím podkladem pro vypracování soupisu majetkové podstaty by měl insolvenčnímu správci sloužit seznam majetku, který dlužník má povinnost uvést současně s podáním insolvenčního návrhu. Insolvenční správce má však i povinnost provést vlastní zjišťování o stavu

¹¹⁵ Hásová Jiřina, Tomáš Moravec, Insolvenční řízení, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 139

¹¹⁶ § 205 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁷ § 205 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁸ § 206 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁹ § 209 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁰ § 210 odst. 1 a 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

majetku dlužníka zejména stran možného zamlčení či prostého opomenutí majetku ze strany dlužníka. Za tímto účelem je dána zákonná povinnost poskytovat součinnost věřitelským orgánům. Pokud některá ze stran odmítne poskytnout nezbytnou a potřebnou součinnost insolvenčnímu správci, tak ten má dále povinnost o takovém stavu neprodleně informovat insolvenční soud, který v takovém případě rozhodne o dalším postupu.¹²¹

Pro účely zjišťování majetku dlužníka a tvorbu soupisu je pak dále zákonem stanovené oprávnění insolvenčního správce vstupovat do všech míst, kde se nachází majetek dlužníka a dlužník musí insolvenčnímu správci ze zákona přístup do takovýchto míst umožnit. Pokud však dlužník takový postup odmítá a neposkytuje tak insolvenčnímu správci potřebnou součinnost a z poznatků z praxe vyplývá, že se nejedná o jednotlivé případy, tak pak je právě na rozhodnutí insolvenčního soudu, aby rozhodl a nařídil prohlídku domu či bytu dlužníka, sídla, popřípadě jiných místností, a to vše na základě podnětu daného insolvenčním správcem. Dlužník a popřípadě jiné osoby jsou povinny jednání insolvenčního správce konané za účelem pořízení soupisu majetkové podstaty strpět.¹²²

Zákonodárce však postoupil ještě dále a stanovil oznamovací povinnost i pro třetí osoby, které mají u sebe dlužníkův majetek a který by mohl náležet do majetkové podstaty. Tyto osoby musí takovou skutečnost oznámit neprodleně insolvenčnímu správci, a to v momentě kdy se dozví o rozhodnutí o úpadku dlužníka. V praxi se jedná o nájemce, leasingové nájemce nebo třeba vypůjčitele. Porušení takové povinnosti může mít za následek až vznik trestní odpovědnost za přečin porušení povinnosti v insolvenčním řízení podle § 225 zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.¹²³

Výše uvedené však neznamená, že je takováto osoba povinna věc insolvenčnímu správci vydat, ale jedná se pouze o povinnost umožnit insolvenčnímu správci přístup k takové věci za účelem jejího soupisu do majetkové podstaty a jejího souvisejícího ocenění. Veškerá věcná práva třetích osob k takové věci patřící dlužníku trvají i nadále.

Insolvenční správce provádí soupis majetkové opět do formuláře, který je stejně jako ostatní formuláře volně dostupný ke stažení na webových stránkách insolvenčního rejstříku v sekci Formuláře. Jedná se tedy o listinu, kde je uveden veškerý majetek dlužníka a pokud je věc zapsána insolvenčním správcem do soupisu majetkové podstaty, tak s ní od tohoto okamžiku může nakládat pouze osoba s dispozičním oprávněním.¹²⁴ Samotné problematice dispozičního

¹²¹ § 211 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹²² § 212 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹²³ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 585

¹²⁴ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář.

oprávnění k majetku obsaženém v majetkové podstatě a jak se případě vyvíjí či mění v průběhu insolvenčního řízení se budu věnovat v dalších kapitolách.

Majetek dlužníka, který tvoří majetkovou podstatu, je pak dále podkladem pro insolvenčního správce stran zpeněžování majetku dlužníka, jelikož povinností insolvenčního správce je takto sepsaný majetek dlužníka kompletně zpeněžit a dosáhnout tak co nejvyššího možného uspokojení věřitelů, kteří přihlásili své pohledávky do insolvenčního řízení.¹²⁵

Jednotlivé věci se v rámci soupisu zapisují jako jednotlivé položky seznamu a musí v rámci takto provedeného soupisu dojít k jejich jednoznačnému označení, které umožňuje jejich bezpodmínečnou identifikaci, aby nedocházelo k případným navazujícím sporům o to, zda věc je opravdu součástí majetkové podstaty dlužníka či nikoliv.¹²⁶ Příkladem může označení osobního automobilu, kde jednoznačným identifikátorem je značka automobilu, barva, rok výroby, SPZ, číslo VIN atp.

Během soupisu majetkové podstaty musí také dojít k ocenění takto sepsaného majetku. K tomu dochází dvěma způsoby, a to buď ocenění majetku insolvenčním správcem nebo osobou soudního znalce, který je zapsán do seznamu soudních znalců a disponuje povolením k výkonu činnosti soudního znalce uděleným Ministerstvem spravedlnosti České republiky.

Primárně by měl majetek dlužníka ocenit insolvenční správce, a to dle jemu dostupných informací nebo dle účetnictví dlužníka. Služeb soudního znalce by měl insolvenční správce využít pouze v případě těžko ocenitelného majetku dlužníka například v případě uměleckých děl nebo nemovitého majetku.¹²⁷

Pokud věřitelský výbor dlužníka rozhodne o využití služeb soudního znalce za účelem ocenění majetku dlužníka, tak takové ocenění může proběhnout pouze za situace, kdy věřitelský výbor se zaváže k uhrazení finančních nároků soudního znalce vyplývajících z ocenění.¹²⁸

Insolvenční správce má však povinnost využít k ocenění majetku dlužníka služeb soudního znalce v případě, kdy obdrží pokyn zajištěného věřitele ke zpeněžení předmětu zajištění. V takovém případě majetek dlužníka musí vždy ocenit soudní znalec.¹²⁹

1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 588-591

¹²⁵ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 588-591

¹²⁶ § 218 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁷ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 594

¹²⁸ § 219 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁹ § 219 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

6.5. Dispoziční oprávnění k majetku dlužníka

Dispoziční oprávnění k majetku dlužníka nebo přesněji k majetkové podstatě, kterou představuje majetek dlužníka sloužící k uspokojení věřitelů se v průběhu insolvenčního řízení liší dle způsobu řešení úpadku dlužníka. Dispoziční oprávnění představuje oprávnění dlužníka nebo insolvenčního správce nakládat s majetkovou podstatou takovým způsobem, jakým bylo rozhodnuto v rozhodnutí insolvenčního soudu o způsobu řešení úpadku.¹³⁰

Konkrétní způsoby nakládání s majetkovou podstatou upravuje insolvenční zákon v § 228, který uvádí demonstrativní výčet možných způsobů nakládání s majetkovou podstatou. Jedná se zejména o právní jednání týkající se majetku v majetkové podstatě včetně uzavírání či ukončování smluv, jednostranná právní jednání, výkon práv akcionáře, výkon práv společníka či člena družstva a dále jako rozhodování o řízení závodu včetně výkonu práva a povinností zaměstnavatele jako je výkon práv průmyslového vlastnictví, vedení jednotlivých zákonem stanovených evidencí a účetnictví a výkon dalších práv a povinností. Pod poslední kategorií by se dle mého názoru mělo zařadit zejména vymáhání pohledávek dlužníka za třetí osobou, jelikož se jedná o majetek dlužníka, který také slouží k uspokojení dlužnických věřitelů.¹³¹

6.5.1. Konkurs

Pokud je insolvenčním soudem rozhodnuto, že bude na majetek dlužníka prohlášen konkurs, tak všechna dispoziční oprávnění, tzn. právo nakládat s majetkem dlužníka přechází okamžikem rozhodnutí o prohlášení konkursu na insolvenčního správce, který byl ustanoven jako insolvenční správce do tohoto konkrétního insolvenčního řízení. Dispoziční oprávnění přechází bez dalšího z dlužníka na insolvenčního správce danou hodinou a minutou a není k tomuto kroku zapotřebí žádného dalšího aktu ze strany insolvenčního soudu případně insolvenčního správce.¹³²

Pokud od okamžiku přechodu dispozičního oprávnění dlužník učiní nějaké kroky v souvislosti s nakládáním s majetkovou podstatou, tak je takové jednání dlužníka v rozporu s § 246 odst. 1 insolvenčního zákona a jako takové je vůči věřitelům neúčinné přímo ze zákona, jelikož insolvenční zákon stanoví v § 246 odst. 2 insolvenčního zákona, že v takovém případě se nepoužije § 235 odst. 2 insolvenčního zákona, který stanovuje neúčinnost právních úkonů až na základě rozhodnutí insolvenčního soudu v rámci rozhodnutí o odpůrcí žalobě podané

¹³⁰ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 3-5

¹³¹ § 228 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹³² Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 678

insolvenčním správcem.¹³³ V tomto případě je však stanovena neúčinnost jednání dlužníka přímo ze zákona a k samotné neúčinnosti takového jednání dlužníka není zapotřebí meritorní rozhodnutí soudu na základě podané odpůrčí žaloby ze strany insolvenčního správce.

Dlužník není však omezen pouze v nakládání s majetkovou podstatou, ale o neúčinné jednání dlužníka se bude jednat i za situace, kdy po prohlášení konkursu odmítne dlužník bez souhlasu insolvenčního správce dar, nabýt dědictví či uzavře dohodu o vypořádání dědictví.¹³⁴ Jednoduše řečeno dlužník se nesmí dopustit žádného jednání, kterým by mohl omezit právo věřitelů na uspokojení se z majetkové podstaty, kterou by svým rozhodnutím mohl zmenšit, pokud by například odmítl dědictví jako celek nebo uzavřel dohodu o vypořádání, kdy by tak následně nabyl méně než činí jeho zákonný dědický podíl.¹³⁵

Výkon dispozičního oprávnění ze strany insolvenčního správce musí být vykonáván svědomitě a s odbornou péčí. Dále je insolvenční správce povinen vyvinout veškeré možné usilí, které lze po něm spravedlivě požadovat, aby dosáhl co nejvyššího možného uspokojení věřitelů.¹³⁶ Jedná se o povinnost stanovenou insolvenčnímu správci insolvenčním zákonem a v případě jejího porušení insolvenční správce odpovídá za škodu, kterou při výkonu funkce insolvenčního správce způsobil tím, že nepostupoval s odbornou péčí.¹³⁷ Nárok na náhradu škody má v takovém případě dlužník či věřitelé.

Vzhledem k odpovědnosti insolvenčního správce za škodu, která vznikne v souvislosti s výkonem jeho funkce, musí mít každý insolvenční správce ze zákona uzavřené profesní pojištění odpovědnosti za škodu. Jedná se o jednu z esenciálních podmínek pro udělení licence k výkonu činnosti insolvenčního správce ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky. Insolvenční správce má povinnost každoročně předkládat Ministerstvu spravedlnosti České republiky listinu dokládající, že byl pojištěn po celý minulý kalendářní rok. V případě, že tuto povinnost insolvenční správce nesplní, je s ním zahájeno přestupkové řízení a insolvenční správce se tak vystavuje riziku udělení pokuty.

6.5.2. Oddlužení

Osobou s dispozičním oprávněním v případě oddlužení je sám dlužník.¹³⁸ Avšak nejedná se o situaci, kdy by dlužník mohl úplně volně a zároveň svévolně nakládat bez omezení

¹³³ § 246 odst. 1,2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁴ § 246 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁵ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 678

¹³⁶ § 36 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁷ § 37 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁸ § 229 odst. 3 písm. e) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

s majetkovou podstatou. Jednotlivá omezení vyplývají ze zákona, z rozhodnutí insolvenčního soudu nebo ze samotného způsobu řešení úpadku, respektive ze způsobu oddlužení, o kterém rozhodnou nezajištění věřitelé potažmo insolvenční soud, to znamená, zda bude způsobem řešení úpadku dlužníka oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nebo oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

6.5.2.1. Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

V rámci oddlužení zpeněžením majetkové podstaty je sice obecně osobou s dispozičním oprávněním k majetku náležejícímu do majetkové podstaty dlužník, ale z § 408 insolvenčního zákona, který upravuje účinky rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, vyplývá, že na oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se v době schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty obdobně uplatní ustanovení insolvenčního zákona o účincích prohlášení konkursu.¹³⁹

Z tohoto ustanovení tedy plyne, že osobou s dispozičním oprávněním bude i v tomto případě od okamžiku rozhodnutí o schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty insolvenční správce. Jedná se zejména o opatření proti případnému zcizování majetku z majetkové podstaty ze strany dlužníka za situace, kdy má být kompletní majetková podstata zpeněžena.¹⁴⁰

Během samotného zpeněžování majetku dlužníka se také postupuje dle ustanovení o konkursu, zejména stran podání konečné zprávy a rozvrhu výtěžku mezi dlužníkoví věřitele.¹⁴¹

Rozdílnost od konkurzu můžeme v rámci tohoto způsobu řešení úpadku spatřovat zejména v následném oddlužení dlužníka, tzn. prominutí placení zbylé části dluhu jeho věřitelům. Nicméně postup insolvenčního správce stran zpeněžení majetku dlužníka a rozvrh výtěžku zpeněžení je shodný s konkursem.

Jediným omezením insolvenčního správce v rámci nakládání s majetkovou podstatou je pokyn zajištěného věřitele stran možného zpeněžení předmětu zajištění, který pokud požádá insolvenčního správce, aby nezpeněžoval předmět zajištění, tak insolvenční správce nesmí zpeněžit předmět zajištění, respektive majetek dlužníka, který slouží k přednostnímu uspokojení práv zajištěného věřitele.¹⁴²

¹³⁹ § 408 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁰ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1102-1103

¹⁴¹ § 408 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴² § 408 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

6.5.2.2. Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty

V rámci tohoto způsobu řešení úpadku dlužníka je osobou s dispozičním oprávněním dlužník, ale opět s určitými výjimkami. Dispoziční oprávnění stran budoucích příjmů má sice dlužník, ale musí s takto nabytým majetkem naložit dle rozhodnutí o schváleném oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.¹⁴³ Jedná se především o povinnost plnění splátkového kalendáře, kdy dlužník musí pravidelně posílat insolvenčnímu správci platby dle splátkového kalendáře uloženého insolvenčním soudem, aby insolvenční správce mohl průběžně uspokojovat věřitele dle schváleného distribučního schématu.

Pokud insolvenční soud rozhodne, že má dlužník vydat majetek sepsaný v majetkové podstatě ke zpeněžení, tak se dle ustanovení § 409 odst. 2 insolvenčního zákona použije na tento případ ustanovení § 408 odst. 1 insolvenčního zákona obdobně.¹⁴⁴ To znamená, že pro tento případ se použije ustanovení o oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Výše uvedené tedy znamená, že dispoziční oprávnění k takovému majetku přejde na insolvenčního správce, který ho následně zpeněží a navrhne rozvržení výtěžku zpeněžení mezi dlužníkovi věřitele.

Dlužník je tedy v rámci schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty omezen ve svém dispozičním oprávnění pouze ze strany zajištěného majetku, o jehož osudu rozhoduje zajištěný věřitel nebo majetku, o kterém rozhodl insolvenční soud, že má být vydán insolvenčnímu správci ke zpeněžení¹⁴⁵.

Ač to vypadá, že oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je nejmírnějším způsobem řešení úpadku, tak i v rámci tohoto způsobu řešení úpadku má dlužník povinnost postupovat s odbornou péčí a vyvinout veškerou možnou snahu k co nejvyššímu uspokojení věřitelů, jelikož dle § 229 odst. 5 insolvenčního zákona se na něho vztahuje obdobně povinnost stanovená insolvenčnímu správci v § 36 insolvenčního zákona a zároveň odpovědnost za škodu nebo jinou újmu dle § 37 insolvenčního zákona. Z čehož vyplývá, že dlužník odpovídá za škodu nebo jinou újmu, která by vznikla věřitelům nebo třetím osobám v důsledku porušení jeho povinností.¹⁴⁶

Osobou, která vykonává dohled nad činností dlužníka v rámci oddlužení je pak insolvenční správce, jehož povinnost dozorovat jednání dlužníka v rámci oddlužení je stanovena v § 15 standardů výkonu funkce, kdy zejména musí zjišťovat informace o zaměstnání dlužníka a výši jeho příjmů a posuzovat, zda dlužník nemůže dosáhnout v rámci svého zaměstnání vyšších

¹⁴³ § 409 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁴ § 409 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁵ § 409 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁶ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 623

výdělků, které by mohly sloužit k následnému vyššímu uspokojení věřitelů.¹⁴⁷ V rámci své praxe jsem se setkal i s případem, kdy dlužník musel opustit své stávající zaměstnání z důvodu nízkých příjmů pod pohružkou, že mu bude oddlužení zrušeno insolvenčním soudem a bude přeměněno v konkurs, pokud si nenalezne zaměstnání s vyššími příjmy. Jednalo se o učitelku v mateřské školce, která následně šla pracovat jako pokladní do obchodního řetězce, jelikož se jednalo o pracovní místo s vyšším měsíčním výdělkem a za této situace mohlo dojít k vyššímu uspokojení věřitelů.

Stejně tak musí insolvenční správce zjišťovat informace o osobě dlužníka, který podniká, a to zejména kontrolovat výši jeho příjmů, jeho daňová priznání a případné veřejnoprávní závazky. Pokud je dlužník nezaměstnaný, tak insolvenční správce má za povinnost zjišťovat informace o tom, zda dlužník si hledá zaměstnání a posuzovat, jestli dlužník o obstarání pracovní příležitosti opravdu vážně usiluje. Stejně tak je jeho povinností sledovat jednání dlužníka v rámci oddlužení a zjišťovat, zda dlužníkovi nevznikly nové závazky, které jsou již po splatnosti, zda neobdržel nějaký dar či nenabyl dědictví, zda nedošlo ke změně v počtu vyživovaných osob a zejména zda nezcičil majetek náležející do majetkové podstaty. Jedná se o průběžnou povinnost, kterou by měl insolvenční správce vykonávat nejméně jednou za tři kalendářní měsíce. Insolvenční správce by měl také posuzovat, zda dlužníkem není v rámci oddlužení sledován nepoctivý záměr, kdy by jeho jediným úmyslem pro vstup do oddlužení bylo zkrácení práv věřitelů na uspokojení. Pokud taková skutečnost vyjde najevo, tak má insolvenční správce povinnost takovou skutečnost bez zbytečného odkladu oznámit insolvenčnímu soudu.¹⁴⁸

6.5.3. Reorganizace

Reorganizace je sanační metoda řešení úpadku dlužníka, který je podnikatelem, jelikož se jedná o způsob řešení úpadku, při kterém je zachován provoz dlužníkovy závodu, věřitelé jsou v průběhu reorganizace postupně uspokojováni a jsou zavedena opatření na základě insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu, kterými by mělo dojít k postupnému, jak říká dikce zákona, ozdravení hospodaření samotného závodu.¹⁴⁹

Reorganizace je přípustná však jen pro některé dlužníky. Jedná se pouze o dlužníky, jejichž celkový roční úhrn čistého obratu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 50.000.000 Kč nebo zaměstnává-li dlužník nejméně 50 zaměstnanců

¹⁴⁷ § 15 písm. a) vyhlášky č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce, v platném znění

¹⁴⁸ § 15 vyhlášky č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce, v platném znění

¹⁴⁹ § 316 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

v pracovním poměru.¹⁵⁰ Toto zákonné omezení se nepoužije za situace, kdy dlužník současně s podáním spodáním insolvenčního návrhu nebo nejpozději do vydání rozhodnutí o úpadku insolvenčnímu soudu předloží reorganizační plán, který byl přijat alespoň polovinou dlužníkových zajištěných věřitelů a současně alespoň polovinou nezajištěných věřitelů vypočítanou dle výše jejich jednotlivých pohledávek.¹⁵¹

Osobou s dispozičním oprávněním v rámci reorganizace je dlužník. Dlužník je omezen stran nakládání s majetkovou podstatou udělením souhlasu s takovým jednáním ze strany věřitelského výboru, a to v rámci jednání, které by mohlo mít zásadní význam pro majetkovou podstatu. Jedná se zejména o jednání, které by mohlo mít za následek významnou změnu hodnoty majetkové podstaty, postavení věřitelů či míru jejich výsledného uspokojení. Jak uvádí komentář k insolvenčnímu zákonu, tak tato omezení nemají za cíl omezit běžný provoz dlužníkovy závodu nebo plnění jeho povinností, ale typicky míří na prodej části závodu, převod hodnotných nemovitých věcí či uzavření dohody o narovnání s dlužníkem dlužníka v částce převyšující běžné nakládání.¹⁵²

Oproti předcházejícím způsobům řešení úpadku není výsledkem porušení povinnosti dlužníka neúčinnost daného jednání a odpovědnost za škodu ze strany dlužníka. Ale v případě reorganizace dochází k vzniku ručební odpovědnosti členů statutárního orgánu, jež má za následek i splnění povinnosti, ke které se zavázali v rámci jimi uzavřených dohod s třetími osobami. Vznik ručební odpovědnosti členů statutárního orgánu není nikterak navázán na případný souhlas členů věřitelského výboru.¹⁵³

Opět jako v případě oddlužení je osobou vykonávající dohled nad osobou s dispozičním oprávněním insolvenční správce, který i nadále zjišťuje majetkovou podstatu dlužníka, vede incidenční spory a podává zprávy jak insolvenčnímu soudu, tak i věřitelskému výboru.¹⁵⁴

Dlužník může být dále na návrh věřitelského výboru nebo insolvenčního správce omezen v nakládání s majetkovou podstatou úplně či částečně na základě rozhodnutí insolvenčního soudu.

6.6. Zpeněžení majetkové podstaty

Zpeněžení majetkové podstaty představuje převedení všech věcí obsažených v soupisu majetkové podstaty na peníze a následné poměrné uspokojení věřitelů dlužníka z výtěžku

¹⁵⁰ § 316 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵¹ § 316 odst. 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵² Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 835-837

¹⁵³ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 835-837

¹⁵⁴ § 331 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

zpeněžení. Jedná se o nejdůležitější pravomoc a zároveň povinnost insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení dlužníka. Insolvenční zákon pak v § 283, který se věnuje pojmu zpeněžení majetkové podstaty, pak uvádí, že pro účel poměrného uspokojení věřitelů se za zpeněžení majetkové podstaty považuje i využití bankovních účtů dlužníka, využití jeho peněžní hotovosti a úplatné postoupení pohledávek dlužníka.¹⁵⁵

Z toho vyplývá, že k poměrnému uspokojení věřitelů slouží nejen výtěžek zpeněžení, ale i peněžní prostředky, kterými již v okamžiku zahájení zpeněžení majetkové podstaty dlužník disponuje a ty jsou jako takové sepsány ze své podstaty do majetkové podstaty insolvenčním správcem. Jsem toho názoru, že tato neobratná definice zpeněžení majetkové podstaty byla do insolvenčního zákona vložena z důvodu výpočtu odměny insolvenčního správce, která se vypočítá v rámci konkursu dle předem pevně stanovené odměny za každou přezkoumanou pohledávku věřitele a dále z výtěžku zpeněžení, kterého insolvenční správce dosáhl, aby uspokojil věřitele dlužníka.¹⁵⁶

Insolvenční správce je takto motivován ze strany zákondárce, aby nejen zpeněžil majetek dlužníka za co možná nejvyšší částku, ale zároveň aby využil své pravomoci aktivně zjišťovat majetek dlužníka, který mohl být v rámci insolvenčního řízení dlužníkem zamlčen, jelikož ze všech těchto položek se bude na závěr insolvenčního řízení vypočítávat jeho odměna.

Než přistoupíme k jednotlivým možnostem zpeněžení majetkové podstaty, tak bych rád uvedl zákonné podmínky, bez jejichž naplnění nelze přistoupit k samotnému procesu zpeněžení ze strany insolvenčního správce.

Jedná se zejména o to, že majetek určený ke zpeněžení musí být řádně sepsán v majetkové podstatě dlužníka.¹⁵⁷ Insolvenční správce tak nemůže zpeněžovat majetek, u kterého není postaveno najisto, zda je či není majetkem dlužníka. Ke zpeněžení majetku dlužníka může dále dojít nejdříve po nabytí právní moci rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek dlužníka. Tato podmínka byla do insolvenčního zákona vložena, aby v souvislosti se zpeněžením majetkové podstaty či její části nedocházelo k případným nevratným následkům, které by již nebylo možné odstranit a zároveň by se nestalo rozhodnutí o prohlášení konkursu pravomocným.¹⁵⁸ Poslední zákonem stanovenou podmínkou je, aby ke zpeněžení majetkové podstaty docházelo nejdříve po první schůzi věřitelů. Schůze věřitelů je nadána některými pravomoci, které jsou důležité pro samotný proces zpeněžování majetkové podstaty. Tou z mého pohledu nejvýznamnější je volba

¹⁵⁵ § 283 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁶ § 38 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁷ § 283 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁸ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 729-731

členů věřitelského výboru, pod jehož kontrolou proces zpeněžování probíhá a dále možnost odvolání insolvenčního správce z funkce na první ustavující schůzi věřitelů a volba nového insolvenčního správce, který toho dosavadního nahradí v rámci insolvenčního řízení dlužníka. Nebylo by tak praktické, aby insolvenční správce, který nadále nemusí pokračovat ve výkonu funkce insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení dlužníka přistoupil k tak důležité činnosti jako zpeněžování majetkové podstaty, jelikož věřitelé by měli mít možnost rozhodovat o způsobu zpeněžení majetkové podstaty.

O samotném způsobu zpeněžení majetkové podstaty rozhoduje insolvenční správce spolu s věřitelským výborem, který mu s daným způsobem zpeněžení vysloví souhlas.¹⁵⁹ Působnost věřitelského výboru jako zástupců věřitelů je dána zejména u větších dlužníků. Typickým příkladem takových dlužníků jsou velké společnosti či dlužníci podnikatelé. V případě oddlužení, kde mohu hodnotit zkušenostmi z praxe, tak věřitelé nejsou tolik aktivní, jelikož se jedná o nižší dlužné částky a ani se neúčastní schůze věřitelů. Působnost věřitelského výboru zastává v takovém případě insolvenční soud, který insolvenčnímu správci vydává souhlas s vybraným způsobem zpeněžování.

Právo věřitelského výboru vyslovit souhlas se způsobem zpeněžení věci, která není předmětem zajištění, však nezakládá právo volby konkrétních podmínek zpeněžení ani právo s konkrétními podmínkami vyslovit souhlas.¹⁶⁰ Jedná se pouze o souhlas s volbou způsobu zpeněžení, kterou navrhl insolvenční správce. Konkrétní podmínky zpeněžení v rámci způsobu zpeněžení pak následně jsou odpovědností insolvenčního správce, který v rámci této činnosti odpovídá za případnou způsobenou škodu podle § 37 insolvenčního zákona.

Ke zpeněžení majetkové podstaty může dojít následujícími způsoby: a) prodejem veřejnou dražbou podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „zákon o veřejných dražbách“), b) prodejem movitých a nemovitých věcí podle ustanovení OSŘ o výkonu rozhodnutí, c) prodejem mimo dražbu nebo d) v dražbě provedené soudním exekutorem podle zákona č. 120/2001 Sb, o soudních exekutorech a exekuční činnosti a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „exekuční řád“).¹⁶¹

Tento zákonný výčet způsobů zpeněžení je taxativní a nelze výkladem ani jinak rozšiřovat možnosti způsobu zpeněžení majetkové podstaty v rámci insolvenčního řízení dlužníka. Pokud by došlo ke zpeněžení majetkové podstaty dlužníka jiným než výše uvedeným způsobem ze strany

¹⁵⁹ § 286 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁰ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 736

¹⁶¹ § 286 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

insolvenčního správce, tak by daný postup byl protiprávní a dle mého názoru by se jednoznačně aktivovala odpovědnost insolvenčního správce za škodu dle § 37 insolvenčního zákona.

Protiprávnost takového postupu je konstatována i rozhodnutím Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 29 NSČR 179/2016, který uvádí, že výčet způsobů zpeněžení je dán insolvenčním zákonem taxativně a o protiprávní jednání insolvenčního správce půjde bez dalšího i za situace, kdy k zákonem nepovolenému způsobu zpeněžení majetkové podstaty dostane insolvenční správce pokyn zajištěného věřitele a souhlas věřitelského výboru.

Zkušeností z praxe mohu konstatovat, že nejčastěji dochází k prodeji dlužníkovu majetku veřejnou dražbou či prodejem mimo dražbu a těmito dvěma způsoby bych se tak rád věnoval více v navazujícím textu.

Insolvenční správce je povinen průběžně insolvenčnímu soudu a věřitelskému výboru podávat dílčí zprávy o průběhu zpeněžení majetkové podstaty a o nakládání s výtěžkem tohoto zpeněžení. Tyto zprávy podává z vlastního podnětu nebo na základě rozhodnutí insolvenčního soudu anebo žádosti věřitelského výboru.¹⁶²

6.6.1. Prodej veřejnou dražbu

Veřejná dražba majetku dlužníka je typickým a pro insolvenčního správce nejbezpečnějším způsobem zpeněžení majetku dlužníka zejména z důvodu své transparentnosti. Titulem pro ni je smlouva o provedení dobrovolné dražby podle § 17 a násl. zákona o veřejných dražbách, která je uzavřena mezi insolvenčním správcem a dražebníkem a k jejíž účinnosti je zapotřebí souhlas věřitelského výboru podle § 287 odst. 2 insolvenčního zákona. Odměna dražebníka může činit nejvýše 10 % z ceny dosažené vydražením dle § 18 zákona o veřejných dražbách. Nespornou výhodou je již zmiňovaná transparentnost samotného procesu, ale i udělení souhlasu věřitelského výboru, popřípadě schůze věřitelů, která se může rozhodnutí v dané věci atrahovat. Smlouva o provedení dražby může ale pro insolvenčního správce představovat určité komplikace. Další nevýhodou tohoto způsobu zpeněžení je tříměsíční lhůta, která běží ode dne konání dražby a ve které lze napadnout její neplatnost.¹⁶³

Pokud věřitelský výbor nevysloví souhlas se způsobem zpeněžení majetkové podstaty, tzn. s prodejem majetku veřejnou dražbou a následně vysloví souhlas se smlouvou o provedení dražby,

¹⁶² § 300 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶³ JUDr. Daniel Ševčík, Ph.D., Mgr. Jirí Šebesta, Majetková podstata a její zpeněžení, Bulletin Advokacie 9/2012, str. 33

tak se má za to, že věřitelský výbor vyslovil souhlas i s návrhem na tento způsob zpeněžení majetkové podstaty.¹⁶⁴

Je-li naopak zpeněžován majetek sloužící k zajištění, tak je insolvenční správce vázán pokynem zajištěného věřitele, případně zajištěných věřitelů směřujících ke zpeněžení. Pokud je věřitelů více mohou insolvenčnímu správci udělit pokyn pouze společně. Insolvenční správce však může pokyn zajištěného věřitele odmítnout za předpokladu, že má za to, že předmět zajištění může zpeněžit výhodněji. V takovém případě pak musí požádat insolvenční soud, aby v rámci své dohlédací činnosti přezkoumal pokyn zajištěného věřitele a rozhodl v dané věci.¹⁶⁵

Typicky standardním příkladem majetku, který bude insolvenční správce zpeněžovat ve veřejné dražbě jsou nemovité věci dlužníka jako rodinné domy či bytové jednotky. Naopak nevhodným majetkem ke zpeněžení v rámci veřejné dražby jsou složitě uchopitelné věci a soubory věcí jako je například závod dlužníka či jeho část, obchodní podíl dlužníka v obchodní korporaci atp.¹⁶⁶

6.6.2. Prodej mimo dražbu

Prímý prodej majetku dlužníka insolvenčním správcem je nejpružnějším postupem vedoucím ke kapitalizaci věci sepsaných do majetkové podstaty dlužníka, kde se veřejná dražba jeví jako neúčelná nebo neekonomická. Insolvenční správce musí za všech okolností zohlednit a vyhodnotit veškeré skutečnosti ohledně majetku dlužníka, aby mohl dosáhnout co nejvyššího a zároveň nejefektivnějšího způsobu zpeněžení majetkové podstaty dlužníka za účelem následného uspokojení věřitelů dlužníka. Typicky se tímto způsobem zpeněžují soubory movitých věcí jako jsou například skladové zásoby, inventář či pohledávky dlužníka.¹⁶⁷

Prodej majetku dlužníka insolvenčním správcem mimo dražbu je však opět jako v předchozím případě omezen souhlasem, a to konkrétně souhlasem insolvenčního soudu a věřitelského výboru dlužníka. V rámci rozhodnutí o udělení souhlasu s prodejem majetku dlužníka pak insolvenční soud může stanovit podmínky samotného prodeje, které má insolvenční správce povinnost dodržet. Samotná smlouva o prodeji dlužníkovu majetku mimo dražbu pak nabývá účinnosti pouze za předpokladu, že byl udělen souhlas s tímto postupem jak ze strany

¹⁶⁴ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 737-738

¹⁶⁵ Hásová Jiřina, Tomáš Moravec, Insolvenční řízení, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 168

¹⁶⁶ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 737-738

¹⁶⁷ JUDr. Daniel Ševčík, Ph.D., Mgr. Jiří Šebesta, Majetková podstata a její zpeněžení, Bulletin Advokacie 9/2012, str. 33

insolvenčního soudu, tak i věřitelského výboru.¹⁶⁸ Jedná se o kumulativní podmínku, která musí být za všech okolností splněna.

Již uvedené souhlasy by měl insolvenční správce získat zpravidla před samotným prodejem, ale nelze vyloučit ani možnost získat souhlas obou zmíněných subjektů dodatečně. Dokud však souhlas nebude získán, tak smlouva o prodeji mimo dražbu nenabude účinnosti.¹⁶⁹

Platnost smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení dlužníkovy majetku lze napadnout jen žalobou na neplatnost smlouvy podanou u insolvenčního soudu nejpozději do 3 měsíců ode dne zveřejnění smlouvy v insolvenčním rejstříku. Aktivně legitimován k podání takové žaloby je dlužník, přihlášení věřitelé, insolvenční správce a nabyvatel.¹⁷⁰ Jedná se o lhůtu prekluzivní, kterou lze prolomit pouze za předpokladu absence dobré víry nabyvatele.¹⁷¹

6.7. Svědomitost a odborná péče

V rámci uvedení nejzásadnějších činností, které insolvenční správce v rámci svého výkonu funkce v insolvenčním řízení dlužníka vykonává, by měl insolvenční správce vždy postupovat svědomitě a s náležitou odbornou péčí. Tato povinnost insolvenčního správce, jejíž nedodržení lze sankcionovat ze strany dohledového orgánu, je insolvenčnímu správci stanovena v rámci ustanovení § 36 odst. 1 insolvenčního zákona a dále blíže provedena v rámci prováděcího předpisu, a to již dříve v textu zmiňovaných standardů výkonu funkce.

Konkrétně tuto povinnost postupovat svědomitě a s odbornou péčí lze spatřovat v rámci ustanovení § 6 standardů výkonu funkce, kdy insolvenční správce musí dostát za všech okolností povinností a standardů v tomto předpise uvedených za předpokladu, že nedostane odlišný pokyn ze strany insolvenčního soudu nebo nedoloží, že jím zvolený jiný postup lze považovat za svědomitý postup při výkonu funkce s odbornou péčí.¹⁷² Důkazní břemeno v případném sporu o tom, zda se jedná o svědomitý postup insolvenčního správce, který splňuje zároveň povinnost odborné péče, bude tak ležet na insolvenčním správci, který bude muset prokazovat, ať již před insolvenčním soudem či Ministerstvem spravedlnosti České republiky jako dohledovým orgánem, že vynaložil veškeré své znalosti a prostředky, aby splnění této povinnosti dostal v rámci všech vykonaných činností v průběhu insolvenčního řízení dlužníka.

¹⁶⁸ § 289 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁹ Hásová Jiřina, Tomáš Moravec, Insolvenční řízení, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 168

¹⁷⁰ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 740-743

¹⁷¹ § 289 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷² § 6 vyhlášky č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce, v platném znění

Pokud insolvenční správce závažným způsobem poruší nebo soustavně porušuje povinnosti stanovené mu insolvenčním zákonem (mezi které jednoznačně lze zařadit i povinnost postupovat svědomitě a s odbornou péčí), tak se vystavuje riziku zahájení správního řízení o spáchání přestupku ze strany dohledového orgánu Ministerstva spravedlnosti České republiky, která je tomuto dohledovému orgánu dána zákonem o insolvenčních správcích. V případě, že bude shledáno ze strany dohledového orgánu porušení povinností naplňujících skutkovou podstatu přestupku, tzn. dle § 36b odst. 1 písm. i) zákona o insolvenčních správcích, tj. že soustavně porušuje nebo závažným způsobem porušil povinnosti stanovené insolvenčním zákonem, tak insolvenčnímu správci může být udělena pokuta až do výše 5.000.000 Kč.¹⁷³

Požadavek odbornosti kladených na výkon činnosti insolvenčního správce nelze zaměňovat s péčí řádného hospodáře, která je známá například z občanského zákoníku nebo ze zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „zákon o obchodních korporacích“), ale v mnoha ohledech jsou si tyto dvě povinnosti podobné. Jedinou odlišností, kterou je možno spatřovat na odborné péči je právě odbornost. Insolvenční správce musí být ze zákona odborník, tzn. že musí pro výkon své činnosti jako insolvenčního správce splňovat zákonem stanovené kvalifikační předpoklady na vzdělání, kdežto povinnost péče řádného hospodáře dopadá na všechny osoby v určitém postavení a není zapotřebí k aktivaci této povinnosti či respektive odpovědnosti za porušení této povinnosti požadavek na stanovené vzdělání.¹⁷⁴

6.8. Standardy výkonu funkce

Tento prováděcí předpis, respektive vyhláška¹⁷⁵ stanovuje obsah požadavků na materiální vybavení insolvenčního správce a hostujícího insolvenčního správce. Jedná se o předpis, který rozvíjí již zákonem stanovené povinnosti a dále je blíže specifikuje. To znamená, že stanovuje obsah některých povinností insolvenčního správce, ať se již jedná o označení provozovny insolvenčního správce, stanovení úředních hodin, nutné vybavení, které je insolvenční správce povinen zajistit k provozu provozovny nebo dále uvádí i taxativní výčet jednotlivých činností, které musí insolvenční správce osobně, případně jeho zaměstnanci v provozovně zajišťovat.

¹⁷³ § 36 odst. 1 písm. i) zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁴ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 96-100

¹⁷⁵ vyhláška č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce, v platném znění

Dále také upravuje zejména obsah činností od samotného přezkumu pohledávky až po podání konečné zprávy nebo stanovení standardů pro vedení spisů jednotlivých insolvenčních dlužníků, do jejichž řízení je insolvenční správce ustanoven.

Ač je právní teorie spíše toho názoru, že insolvenční správce by měl vykonávat všechny zákonem stanovené povinnosti osobně, tak z praxe je běžné, že insolvenční správce vykonává svou činnost, která není výslovně zákonem stanovená jako jeho osobní povinnost, prostřednictvím svých zaměstnanců. Jednotlivé požadavky na personální vybavení insolvenčního správce již nenalezneme ve vyhlášce o standardech výkonu činnosti, ale v samotném zákoně o insolvenčních správcích. I na zaměstnance insolvenčního správce jsou kladeny některé povinnosti, a to zejména že se musí jednat o bezúhonnou osobu, která disponuje minimálně středoškolským vzděláním zakončeným maturitní zkouškou a praxí v délce minimálně 6 měsíců.¹⁷⁶ Jedná se požadavek kladený na zaměstnance insolvenčního správce, jejichž náplní práce je kancelářská činnost, a nikoliv odborná činnost spočívající ve výkonu funkce insolvenčního správce.

Pokud by insolvenční správce měl zájem se nechat zastoupit svým zaměstnancem na jednání před soudem, tak tato osoba by již musela mít ukončené vysokoškolské vzdělání v právnickém nebo ekonomickém zaměření, tzn. splňovat požadavek na povinné vzdělání, který je kladen na samotného insolvenčního správce.¹⁷⁷

Zajištění dostatečného personálního a materiálního vybavení insolvenčního správce je velice důležité, protože pokud má insolvenční správce vykonávat svou činnost svědomitě a s odbornou péčí, tak k tomu musí být náležitě vybaven. Z praxe můžeme konstatovat, že průměrně sloužící insolvenční správce má přidělených cca 300-350 aktivních insolvenčních řízení, v nichž je ustanoven jako insolvenční správce a sám insolvenční správce by nebyl reálně schopen dostát všem svým zákonem uloženým povinnostem bez náležitého materiálního a personálního vybavení. Z tohoto důvodu je i zákonodárcem stanovena povinnost disponovat náležitým materiálním a personálním vybavením nejen v průběhu výkonu činnosti, ale jedná se o jeden z požadavků stanovených pro samotné vydání povolení k výkonu činnosti.¹⁷⁸

¹⁷⁶ § 13b odst. 1 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁷ § 13b odst. 3 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁸ Richter, M., Benýšek, J., Čujan, R. a kol. Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 123-124

6.9. Odměna insolvenčního správce a náhrada hotových výdajů

Insolvenční správce má z titulu své funkce za všechny činnosti, které vykonává v průběhu insolvenčního řízení dlužníka, nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů, které mu vznikly v důsledku jím prováděných činností v rámci řešení úpadku dlužníka.

Odměna insolvenčního správce a náhrada hotových výdajů je zakotvena v § 38 insolvenčního zákona, ale přesný způsob výpočtu konečné odměny a jejích jednotlivých položek je stanoven až prováděcím předpisem. Tímto prováděcím předpisem je vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „vyhláška o odměně insolvenčního správce“). Výpočet odměny insolvenčního správce se liší vždy podle způsobu řešení dlužníkového úpadku, tzn. jestli je dlužníkův úpadek řešen konkursem, reorganizací, oddlužením zpeněžením majetkové podstaty nebo oddlužením plněním spátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

V případě konkursu se výše odměny určí z počtu přezkoumaných pohledávek, za jejichž přezkoumání je stanovena fixní částka 1.000 Kč¹⁷⁹ za jednu přihlášku pohledávky, a z hodnoty výtěžku zpeněžení, který je určen k rozdělení mezi dlužníkovi věřitele.¹⁸⁰

Odměna insolvenčního správce je stanovena v návaznosti na výši výtěžku zpeněžení zajištěného nebo nezajištěného majetku podle kategorií určených ve vyhlášce o odměně insolvenčního správce procentuálně nebo pevnou částkou a procentuálně z částky převyšující hranici dané kategorie.

Za předpokladu, že je prohlášen konkurs na majetek dlužníka, tak minimální výše odměny insolvenčního správce je stanovena vyhláškou o odměně insolvenčního správce na částku 45.000 Kč¹⁸¹, a to i za předpokladu, že nedošlo ke zpeněžení žádného majetku dlužníka.¹⁸²

Pokud je dlužníkův úpadek řešen reorganizací, tak insolvenčnímu správci náleží fixní odměna za každý započatý kalendářní měsíc, která je stanovena z dvanáctinásobku průměrného měsíčního obrátu za účetní období předchozí roku trvání reorganizace.¹⁸³ Opět zákonodárce volí rozdělení částek odměn dle kategorií možných dosažených obrátů, přičemž v rámci nejvyšší

¹⁷⁹ § 2a vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁰ § 38 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸¹ § 1 odst. 5 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. 29 NSCR 129/2018

¹⁸³ § 2 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů

kategorie nad 1 miliardu korun může insolvenční správce obdržet odměnu až ve výši 415.000 Kč měsíčně.

Nejsložitější situace nastává při řešení dlužníkovra úpadku oddlužením, kdy pro oddlužení dlužníka zpeněžením majetkové podstaty platí ustanovení vyhlášky o odměně insolvenčního správce, která se v daném případě použije obdobně až na jednu odchylku, a to že fixní částka za přezkum pohledávky věřitele je snížena na hodnotu 25 %, tzn. 250 Kč za jednu přihlášku pohledávky. V případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty pak insolvenčnímu správci náleží odměna 750 Kč za každý započatý kalendářní měsíc do splnění oddlužení a dále mu náleží též odměna za zpeněžení dlužníkovra majetku, která se opět vypočítá procentuálně dle jednotlivých kategorií hodnot výtěžku zpeněžení dle vyhlášky o odměně insolvenčního správce. Nejnížší možná odměna za zpeněžení dlužníkovra majetku v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je pak stanovena na částku 20.000 Kč a maximálně 1.230.000 Kč + 1 % z částky přesahující 50 milionů Kč.¹⁸⁴

Ve všech uvedených případech se částka odměny insolvenčního správce, která se hradí z majetkové podstaty dlužníka, může ještě navýšit z důvodu, že je insolvenční správce plátcem daně z přidané hodnoty. V takovém případě se částka odměny insolvenčního správce ještě navýší o tuto daň, tzn. o 21 %.¹⁸⁵

Pokud majetková podstata v daném případě nedostačuje k uhrazení odměny insolvenčního správce, tak hradí náklady na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce stát za předpokladu, že uhrazení z jiných zdrojů není možné. V takovém případě však bude výše odměny insolvenčního správce omezena na částku 50.000 Kč.¹⁸⁶

Vyúčtování odměny provádí insolvenční správce na konci insolvenčního řízení, a to v rámci podání konečné zprávy, zprávy o splnění oddlužení nebo zprávy o splnění reorganizačního plánu. Tyto dokumenty jsou pak následně schvalovány ze strany insolvenčního soudu. Pokud se stane, že v rámci tohoto dokumentu je uveden chybný údaj či chybný výpočet, tak je zapotřebí, aby insolvenční správce podal opravenou konečnou zprávu znovu, jelikož nelze schválit konečnou zprávu v jiném znění, než v jakém byla zveřejněna, pokud proti ní nebyly vzneseny námitky.¹⁸⁷

I když vyúčtování odměny insolvenčního správce se provádí až na samotném konci insolvenčního řízení dlužníka, tak insolvenční zákon umožňuje vyplacení zálohy na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce již v průběhu insolvenčního řízení. V takovém případě je

¹⁸⁴ § 3 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁵ Hášová Jiřina, Tomáš Moravec, Insolvenční řízení, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 34

¹⁸⁶ § 38 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁷ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 8. 2020, sp. zn. 4 VSOL 281/2020

však nutné rozhodnutí insolvenčního soudu¹⁸⁸ a insolvenční správce tak v žádném případě nemůže jednat svévolně a rozhodovat si o vyplacení zálohy na odměnu, respektive na hotové výdaje.

Jedinou odlišnost lze spatřovat v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, kdy insolvenční správce je povinen ze zákona provádět deponace z měsíčních splátek dlužníka rovnajících se jeho odměně za dobu 6 měsíců jako zálohu na úhradu jeho odměny a hotových výdajů na zvláštní účet.¹⁸⁹ Z poznatků z praxe vyplývá, že deponace probíhají ze strany insolvenčního správce vždy na účtu majetkové podstaty dlužníka.

6.10. Odpovědnost insolvenčního správce za škodu

Insolvenční správce odpovídá za škodu nebo jinou újmu, která vznikla v důsledku porušení jeho zákonných povinností, rozhodnutí insolvenčního soudu či tím, že nepostupoval s odbornou péčí. Osobami aktivně legitimovanými k uplatnění nároku na náhradu škody je pak dlužník, věřitel nebo i třetí osoba. Této odpovědnosti se insolvenční správce může zprostit pouze za předpokladu, že prokáže, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého možného úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat.¹⁹⁰

Jedná se o druh objektivní odpovědnosti, ke které není zapotřebí zavinění ze strany insolvenčního správce, ale k vzniku odpovědnosti postačí pouhý vznik škody.¹⁹¹

Nejedná se pouze o odpovědnost za vlastní jednání insolvenčního správce, ale insolvenční správce odpovídá i za škodu, která vznikla v důsledku jednání jím pověřených osob jako jsou zejména jeho zaměstnanci. Nemusí se však jednat pouze o zaměstnance insolvenčního správce, ale může se též jednat o zaměstnance dlužníka za situace, kdy je úpadek dlužníka řešen jedním ze způsobů řešení úpadku při zachování provozu dlužníkovy podniku a insolvenční správce dává pokyn k činnosti dlužníkovým zaměstnancům.¹⁹²

Insolvenční správce v rámci výkonu své funkce odpovídá za činnost, nikoliv za výsledek insolvenčního řízení. Odpovědnost za škodu stanovená v § 37 insolvenčního zákona je osobní majetkovou odpovědností insolvenčního správce, což znamená, že případná škoda bude hrazena z osobního majetku insolvenčního správce.¹⁹³

¹⁸⁸ § 38 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸⁹ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 107-109

¹⁹⁰ § 37 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹¹ rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. 29 ICdo 49/2014

¹⁹² § 37 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹³ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 131-135

Vzhledem k tomu, tak musí mít každý insolvenční správce uzavřené profesní pojištění odpovědnosti za škodu, které musí být uzavřeno v celém průběhu výkonu činnosti insolvenčního správce a jedná se o jednu ze základních podmínek, které musí insolvenční správce již v momentě žádosti o vydání k výkonu činnosti insolvenčního správce. Problematice profesního pojištění odpovědnosti jsem se již věnoval v rámci předcházejícího textu, tak toto téma již nebudu dále rozvádět.

6.11. Odvolání z funkce insolvenčního správce

Nad rámec možnosti odvolat insolvenčního správce z funkce věřiteli dlužníka na první ustavující schůzi věřitelů, kterou jsem již zmiňoval v rámci textu věnovanému pravomocím svěřených věřitelským orgánům, tak pravomoc odvolat insolvenčního správce z funkce má též insolvenční soud, a to zpravidla v celém průběhu insolvenčního řízení.

Ustanovení § 31 insolvenčního zákona je nesankčního charakteru. To znamená, že insolvenční správce je odvolán z funkce z důležitých důvodů, které nemají původ v porušení některé z jeho povinností v rámci insolvenčního řízení dlužníka.¹⁹⁴

Odvolat insolvenčního správce z funkce může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce nebo věřitelského výboru, ale i bez návrhu na základě svého uvážení. Zpravidla tak učiní až po slyšení insolvenčního správce a o případném návrhu na odvolání následně rozhoduje insolvenční soud bezodkladně.¹⁹⁵

Důvodem pro odvolání insolvenčního správce z funkce mohou být zdravotní důvody, zánik či pozastavení platnosti povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce. V takovém případě je na uvážení insolvenčního soudu, zda insolvenčního správce odvolá z funkce či nikoliv. Naproti tomu, pokud dojde ke zrušení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce nebo insolvenční správce nebude ustanoven do funkce řádně ze seznamu insolvenčních správců, tak v takovém případě insolvenčnímu soudu není dána možnost správního uvážení a insolvenční správce musí být za všech okolností odvolán z funkce.

6.12. Zproštění insolvenčního správce z funkce

Zprostit insolvenčního správce jeho funkce může pouze insolvenční soud na základě závažného porušení jeho povinností nebo pokud nevykonává svou funkci s odbornou péčí. Narozdíl od předchozího případu odvolání z funkce je zproštění funkce sankční mechanismem pro případ, že insolvenční správce neplní povinnosti stanovené mu zákonem, insolvenčním soudem

¹⁹⁴ Hásová Jiřina, Tomáš Moravec, Insolvenční řízení, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 32

¹⁹⁵ § 31 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

nebo věřitelskými orgány. Návrh na zproštění insolvenčního správce z funkce může podat dlužník nebo věřitelský orgán. Insolvenční soud může však o zproštění insolvenčního správce z funkce rozhodnout i bez návrhu, má-li za to, že došlo k porušení povinnosti kladené na insolvenčního správce.¹⁹⁶ Insolvenční správce se samozřejmě může proti zproštění z funkce bránit a může se proti takovému rozhodnutí insolvenčního soudu odvolat.

Změna v osobě insolvenčního správce představuje velký zásah do samotného insolvenčního řízení a vzhledem k existenci řádného opravného prostředku na straně insolvenčního správce by tak insolvenční soud měl spojit vykonatelnost rozhodnutí o zproštění insolvenčního správce z funkce s nabytím právní moci takového rozhodnutí.¹⁹⁷

V obou případech, tzn. odvolání i zproštění insolvenčního správce z funkce vždy ustanoví insolvenční soud nového insolvenčního správce do insolvenčního řízení dlužníka a odvolaný či zproštěný insolvenční správce je povinen poskytnout novému insolvenčnímu správci veškerou součinnost při předávání agendy, jakož je povinen předat i všechny podklady a doklady související s daným insolvenčním řízením dlužníka.

¹⁹⁶ § 32 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹⁹⁷ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 88-91

7. Dohled

Dohled vykonávaný nad insolvenčním správcem lze chápat ve více rovinách. První je dohled nad výkonem funkce insolvenčního správce, tzn. nad činností insolvenčního správce v rámci konkrétního insolvenčního řízení dlužníka, který vykonává insolvenční soud. V rovině druhé pak jako dohled nad výkonem činnosti insolvenčního správce jako celku, který vykonává Ministerstvo spravedlnosti České republiky.

7.1. Insolvenční soud

Insolvenční soud je dohledovým orgánem nad výkonem funkce insolvenčního správce v konkrétním insolvenčním řízení, do kterého je insolvenční správce ustanoven. Dohledová pravomoc insolvenčního soudu je zakotvena v § 10 insolvenčního zákona, který stanovuje, že insolvenční soud vykonává dohlédací činnost nad ostatními procesními subjekty a rozhoduje o záležitostech s tím souvisejících. Konkrétní pravomoci stran dohlédací činnosti insolvenčního soudu jsou stanoveny až v rámci ustanovení § 11 insolvenčního zákona.

Při výkonu dohlédací činnosti je insolvenční soud povinen zůstat za všech okolností nestranným subjektem a vždy musí dbát základních zásad insolvenčního řízení. Což například znamená, že insolvenčnímu správci nesmí uložit, jaký má zaujmout postoj k přezkumu přihlášených pohledávek.¹⁹⁸ Pouze případně řeší porušení povinností insolvenčního správce, kterého se dopustil v rámci samotného přezkumu.

Insolvenční soud tedy rozhoduje o záležitostech, které se týkají samotného průběhu insolvenčního řízení, činí opatření potřebná k zajištění jeho účelu a stanovuje povinnosti jednotlivým subjektům insolvenčního řízení.¹⁹⁹

Nad rámec povinnosti insolvenčního správce podávat insolvenčnímu soudu zprávy o své činnosti a stavu insolvenčního řízení, které musí insolvenční správce, pokud není insolvenčním soudem stanoveno jinak, podávat každé tři kalendářní měsíce,²⁰⁰ si insolvenční soud může vyžádat od insolvenčního správce zprávy o jeho činnosti, případně žádat vysvětlení postupu, nahlížet do spisů a jednotlivých podkladů a konat všechna potřebná šetření²⁰¹, aby byl schopen si udělat závěr, zda v konkrétním případě došlo k pochybení insolvenčního správce či nikoliv.

¹⁹⁸ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 29 NSCR 63/2011

¹⁹⁹ § 11 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁰ § 36 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

²⁰¹ § 11 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Pokud insolvenční správce neplní povinnosti stanovené mu insolvenčním soudem, tak se vystavuje riziku udělení pořádkové pokuty, která mu může být udělena i opakovaně, nejvýše však do výše 200.000 Kč.²⁰²

V krajním případě pak insolvenční soud může rozhodnout i o zproštění insolvenčního správce z funkce dle § 32 odst. 1 insolvenčního zákona.

7.2. Ministerstvo spravedlnosti České republiky

Jak jsem již uvedl v předchozích kapitolách, tak Ministerstvo spravedlnosti České republiky vykonává dohled nad insolvenčním správcem v rámci licenčního řízení, kontroluje provozovny insolvenčního správce a zajišťuje zkoušky insolvenčních správců.

Takzvanou Akreditační novelou insolvenčního zákona účinnou od 1. 7. 2017 byla však dána dohledová pravomoc Ministerstvu spravedlnosti České republiky i nad výkonem činnosti insolvenčního správce jako celku, tzn. zda plní povinnosti stanovené mu nejen zákonem o insolvenčních správcích, ale i insolvenčním zákonem.²⁰³ Za tímto účelem je Ministerstvo spravedlnosti České republiky oprávněno požadovat od insolvenčního správce v předem stanovené lhůtě vyjádření, nahlížet do spisů a podkladů týkajících se jednotlivých insolvenčních řízení nebo případně žádat, aby se insolvenční správce či jeho zaměstnanec dostavil k podání vysvětlení.²⁰⁴

Pokud Ministerstvo spravedlnosti České republiky nabude názoru, že insolvenční správce porušil povinnost stanovenou mu zákonem o insolvenčních správcích, respektive insolvenčního zákona, je oprávněno zahájit s insolvenčním správcem přestupkové řízení dle § 36c zákona o insolvenčních správcích, kdy podle závažnosti spáchaného přestupku se insolvenční správce vystavuje riziku udělení pokuty až do výše 5.000.000 Kč.

V krajním případě, a to při opakovaném porušování či závažném porušení zákona o insolvenčních správcích, zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole, ve znění pozdějších předpisů nebo insolvenčního zákona, může Ministerstvo spravedlnosti České republiky rozhodnout i o zrušení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce dle § 13 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích, jak jsem již uvedl v kapitole týkající se zrušení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce.

Zkušenostmi z praxe mohu konstatovat, že nemalou část agendy Odboru insolvenčního a soudních znalců Ministerstva spravedlnosti České republiky tvoří též prověřování stížností

²⁰² § 81 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

²⁰³ § 36 odst. 1 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁴ § 36 odst. 3 a 4 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

podaných ze strany veřejnosti na insolvenčního správce, kdy náplní práce státních úředníků je pak prověření daného insolvenčního řízení dle informací dostupných a zveřejněných v insolvenčním rejstříku. Pokud se prokážou některé nejasnosti plynoucí z insolvenčního rejstříku, tak následně je vyzván insolvenční správce ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky k podání vysvětlení a doložení veškerých dostupných podkladů. Pokud se z těchto podkladů prokáže pochybení, tak je s takovýmto insolvenčním správcem zahájeno správní řízení. V rámci osobní statistiky mohu konstatovat, že 97 % podaných stížností je vyhodnoceno jako nedůvodných a neopodstatněných.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky si také vede evidenci udělených pořádkových pokut ze strany insolvenčních soudů insolvenčním správcům. Insolvenčním soudům je stanovena povinnost v ustanovení § 36a odst. 1 zákona o insolvenčních správcích informační povinnost informovat Ministerstvo spravedlnosti České republiky o všech skutečnostech, které mohou mít vliv na trvání práva vykonávat činnost insolvenčního správce. Mezi tyto skutečnosti se tak jednoznačně řadí případné porušení insolvenčního zákona ze strany insolvenčního správce. Tato rozhodnutí insolvenčních soudů mohou být tak následně využita jako podklad pro řízení o spáchání přestupku nebo pro řízení o zrušení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce.

8. Vybraná specifika jednotlivých způsobů řešení úpadku

V závěrečné kapitole bych se rád věnoval některým vybraným specifickým jednotlivých způsobů řešení úpadku se zvláštním zaměřením na konkurs a oddlužení. Rád bych trochu blížeji nastínil alternativní možnosti, jak lze samotný prohlášený konkurs na majetek dlužníka vést jako nepatrný konkurs, který představuje usnadnění postupu insolvenčního správce v daném insolvenčním řízení dlužníka. Dále jsem mnohokrát v textu zmiňoval povinnost insolvenčního správce podat na konci insolvenčního řízení dlužníka konečnou zprávu, respektive zprávu o splnění oddlužení. V této kapitole bych právě zmínil, jaké jednotlivé náležitosti tyto dokumenty musí obsahovat a závěr kapitoly bude věnován uspokojení věřitelů v rámci rozvrhového plánu v případě konkursu a distribučního schématu v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

8.1. Nepatrný konkurs

Prvním specifickým, se kterým se můžeme v rámci insolvenčního řízení setkat, je nepatrný konkurs. Nejedná se o další způsob řešení úpadku dlužníka, se kterým se můžeme v rámci insolvenčního řízení setkat, ale jde o speciální úpravu konkursu, která je určena pouze pro určitý typ dlužníků a do značné míry zjednodušuje samotný proces konkursu jako takového.

Rozhodnutí, že bude dlužníkův úpadek řešen formou nepatrného konkursu může insolvenční soud vydat i bez návrhu na počátku i kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení²⁰⁵, které je řešeno prohlášeným konkursem na majetek dlužníka.

Speciální úprava nepatrného konkursu je určena ze zákona pouze pro dlužníka, který je fyzickou osobou nebo podnikatelem ale pouze za předpokladu, že dlužník nemá více jak 50 věřitelů nebo nebyl zjištěn jeho celkový obrat za předcházející účetní období v částce přesahující 2.000.000 Kč. Za splnění těchto podmínek je možné postupovat v rámci insolvenčního řízení dlužníka zjednodušeným postupem, který právě nabízí úprava nepatrného konkursu.²⁰⁶

Insolvenční správce v takovém případě bude moci pružněji činit významná rozhodnutí v rámci zpeněžování majetku a jeho postup v daném insolvenčním řízení bude usnadněn zejména stran součinnosti věřitelských orgánů, kdy v případě nepatrného konkursu není zapotřebí ustanovit věřitelský výbor dlužníka, ale pouze může být ustanoven pouze zástupce věřitelů²⁰⁷, se kterým by insolvenční správce mohl dosáhnout rychlejšího konsenzu v rámci řešení úpadku dlužníka a zejména pak v rámci zpeněžování dlužníkovy majetku.

²⁰⁵ § 314 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁶ RICHTER, T., Insolvenční právo, 1. vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 377

²⁰⁷ § 315 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

V průběhu zpeněžení dlužníkovy majetku může pak insolvenční správce vyloučit nedobytné pohledávky, věci, práva a jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty dlužníka, a to i bez souhlasu insolvenčního soudu nebo věřitelského výboru.²⁰⁸ Jedná se o posílení pravomocí insolvenčního správce, který sice může o výše uvedeném rozhodnout i bez souhlasu, ale v případě pochybení bude odpovědný z výkonu své funkce podle § 36 respektive § 37 insolvenčního zákona. Dalším výrazným posílením pravomocí insolvenčního správce je možnost uzavřít dohodu o vypořádání dlužníkovy majetku, které se nachází ve společném jmění manželů, ke kterému opět insolvenční správce nepotřebuje souhlas insolvenčního soudu ani věřitelského výboru.²⁰⁹

Tímto lze tedy uzavřít, že insolvenční správce není v případě nepatrného konkursu limitován ze strany insolvenčního soudu a věřitelského výboru jako v případě konkursu samotného a může rychleji v daném případě dosáhnout vyřešení dlužníkovy úpadku a tím i rychlejšího uspokojení věřitelů.

8.2. Zpeněžení dlužníkovy majetku jedinou smlouvou

V tomto případě se jedná možnost zpeněžit majetek dlužníka, který je podnikatelem, pouze jedinou smlouvou. Tato právní úprava je určena zejména pro větší podnikatele a obdobně jako v případě prodeje mimo dražbu musí k takovému postupu získat insolvenční správce souhlas insolvenčního soudu a věřitelského výboru dlužníka. Insolvenční správce je však povinen si také v rámci ocenění majetku dlužníkovy závodu obstarat znalecký posudek soudního znalce.²¹⁰

Ustanovení § 290 odst. 2 insolvenčního zákona pak stanoví, že výtěžek zpeněžení za prodej dlužníkovy závodu jedinou smlouvou se považuje za součást celkového výtěžku zpeněžení a neslouží ke krytí závazků pouze samotného podniku, ale výtěžek zpeněžení se použije k uspokojení všech věřitelů dlužníka dle rozvrhové plánu na konci insolvenčního řízení. Vyvstává tak otázka, zda je ustanovení § 290 odst. 2 insolvenčního zákona vůbec zapotřebí, jelikož v daném případě se postavení zajištěných věřitelů nemění a ti ze svého postavení budou uspokojeni v insolvenčním řízení přednostně a případná hyperocha bude následně rozdělena mezi nezajištěné věřitele dlužníka.

Zvláštní úprava prodeje dlužníkovy závodu jedinou smlouvou je právě v tom, že na kupujícího přechází všechna práva a závazky, a to včetně všech pracovněprávních závazků k zaměstnancům dlužníkovy závodu až od účinnosti smlouvy o prodeji dlužníkovy podniku.²¹¹

²⁰⁸ § 315 odst. 1 písm. c) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

²⁰⁹ Hásová Jiřina, Tomáš Moravec, Insolvenční řízení, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 179

²¹⁰ Hásová Jiřina, Tomáš Moravec, Insolvenční řízení, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 169

²¹¹ § 291 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Kupující tedy nepřebírá dlužníkovy závazky, které vznikly do účinnosti samotné smlouvy o prodeji dlužníkovy podniku. Tyto závazky jsou uspokojovány z výtěžku zpeněžení v rámci insolvenčního řízení, a to je hlavně z důvodu, že by se těžko hledal kupující, který by byl ochoten na sebe převzít veškeré závazky dlužníka se závodem související.²¹² Výsledkem tedy je, že na kupujícího dlužníkovy závodu s tímto závodem nepřecházejí ani žádné závady v podobě zajištění, podzástavní práva, budoucí zástavní práva, předkupní práva, zákazy zcizení nebo zajištění.²¹³

Obdobně platí tato právní úprava v případě, je-li jedinou smlouvou zpeněžena celá majetková podstata dlužníka nebo i pouze část závodu.²¹⁴

8.3. Konečná zpráva a návrh rozvrhového usnesení

Po zpeněžení veškerého dlužníkovy majetku a vypořádání případných incidenčních sporů s věřiteli představuje podání konečné zprávy a návrhu rozvrhového usnesení závěrečnou povinnost insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení dlužníka.

Náležitosti konečné zprávy jsou stanoveny v § 302 odst.2 písm. a) až g) insolvenčního zákona, respektive v § 13 vyhlášky o náležitostech podání a formulářů, jelikož v rámci usnadnění postupu insolvenčního správce a vyvarování se případným vadám v konečné zprávě přišlo Ministerstvo spravedlnosti České republiky s vytvořením elektronického formuláře, do kterého insolvenční správce pouze doplní zákonem požadované údaje. Pro ilustraci je volně dostupný formulář konečné zprávy ke stažení na stránkách insolvenčního rejtríku v sekci Formuláře.

Konečná zpráva představuje rekapitulaci celého insolvenčního řízení dlužníka a insolvenční správce v ní musí zejména uvést přehled jednotlivých pohledávek, které již uspokojil v rámci insolvenčního řízení (jedná se zejména o pohledávky za majetkovou podstatou, postavené jim naroveň a uspokojené pohledávky zajištěných věřitelů), výdaje spolu s vyúčtováním odměny insolvenčního správce, přehled zpeněžování majetku dlužníka spolu s uvedením majetku, který se mu zpeněžit nepodařilo a dále uvést všechny relevantní informace stran insolvenčního řízení dlužníka.

Výsledkem konečné zprávy by mělo být vyčíslení výsledné částky, která má být rozdělena mezi nezajištěné věřitele dlužníka.²¹⁵

²¹² Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 747

²¹³ Mgr. Tomáš Brožek, LL.M., Mgr. Michal Buchta, Specifika nabývání majetkové podstaty v konkursu, Bulletin Advokacie 10/2020, str. 64

²¹⁴ §292 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

²¹⁵ §302 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Proti znění konečné zprávy, která byla insolvenčním soudem zveřejněna v insolvenčním rejtríku mohou dlužník či věřitelé námitky ve lhůtě do 15 dnů od jejího zveřejnění a insolvenční soud o vypořádání těchto námitek rozhoduje po slyšení insolvenčního správce v rámci nařízeného jednání.²¹⁶

Po nabytí účinnosti konečné zprávy může insolvenční správce podat insolvenčnímu soudu návrh rozvrhového usnesení, ve kterém insolvenčnímu soudu navrhne, jaká částka má být vyplacena jednotlivým věřitelům dlužníka v rámci upraveného seznamu pohledávek.²¹⁷

Věřitelé jsou uspokojováni poměrně podle svých zjištěných pohledávek a pokud je návrh rozvrhového usnesení insolvenčního správce po přezkumu provedeném insolvenčním soudem věcně správný, je insolvenčním soudem rozhodnuto o vyplacení.²¹⁸

8.4. Distribuční schéma

Distribuční schéma splátkového kalendáře, respektive jeho návrh je obligatorní součástí zprávy pro oddlužení a je schvalováno insolvenčním soudem. Ze své podstaty je součástí zprávy pro oddlužení pouze v případě, že je navrhován způsob řešení úpadku dlužníka plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. V případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty platí obdobně ustanovení insolvenčního zákona o konkursu.

Distribuční schéma zahrnuje nezajištěné pohledávky věřitelů, které mají být poměrně uspokojeny podle výše přihlášené pohledávky v rámci insolvenčního řízení.²¹⁹ Do doby, než je rozhodnuto o výsledku incidenčního sporu, je povinen insolvenční správce v případě popření pohledávky co do pořadí deponovat na účtu majetkové podstaty prostředky nutné k případnému uspokojení takové pohledávky. Pokud je pohledávka, která byla popřena co do vzniku či výše, následně zjištěna, musí insolvenční správce upravit distribuční schéma tak, aby odráželo vždy aktuální situaci.

Na základě distribučního schématu insolvenční správce poměrně uspokojuje věřitele dlužníka již v průběhu insolvenčního řízení z měsíčních splátek, jejichž srážku provádí z příjmu dlužníka.

²¹⁶ § 304 odst. 2 a 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

²¹⁷ § 306 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

²¹⁸ § 306 odst. 2 a 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

²¹⁹ Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1067-1072

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo poskytnout komplexní pohled na profesi insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení dlužníka včetně jeho práv a povinností od samotného počátku insolvenčního řízení až po podání konečné zprávy, respektive zprávy o splnění oddlužení v závěru insolvenčního řízení.

V úvodu jsem se zaměřil na historický exkurz, který představil vývoj chápání profese insolvenčního správce od zástupce věřitelů, soudního úředníka až po dnešní pojetí insolvenčního správce jako nestranného profesionála, jehož jediným zájmem je vyřešení dlužníkovy úpadku a snaha o co nejvyšší míru uspokojení dlužníkových věřitelů.

Mou snahou bylo popsat nezastupitelnou roli insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení dlužníka, kterou bezesporu disponuje a usnadňuje tak komunikace dlužníka nejen s věřiteli, ale i s insolvenčním soudem. Insolvenční správce má důležitou roli v rámci insolvenčního řízení zejména stran dozoru dlužníka, zda plní veškeré mu insolvenčním soudem stanovené povinnosti, v rámci přezkumu pohledávek věřitelů, zpeněžování majetkové podstaty dlužníka a uspokojování pohledávek jednotlivých věřitelů. V rámci insolvenčního řízení je insolvenční správce pod dohledem insolvenčního soudu a případně věřitelského výboru dlužníka, jejichž souhlas potřebuje k řadě svých úkonů. Zároveň jsem v úvodních kapitolách představil profesi insolvenčního správce i z jiného pohledu, a to z hlediska nároků a zákonem kladených požadavků na osobu insolvenčního správce včetně profesních zkoušek insolvenčních správců a věnoval jsem se procesnímu postavení insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení včetně systematického členění a rozdílů podle jednotlivých druhů insolvenčních správců, kteří mohou být do insolvenčního řízení dlužníka ustanoveni se zvláštním zaměřením na osobu insolvenčního správce se základním povolením, od jehož postavení, pravomocí a povinností jsem odvozoval postavení ostatních insolvenčních správců. Dále jsem se snažil představit pravomoci dohledových orgánů, tzn. insolvenčního soudu a Ministerstva spravedlnosti České republiky, které vykonávají dohled nad osobou insolvenčního správce v rámci výkonu funkce insolvenčního správce v insolvenčním řízení dlužníka, respektive nad výkonem činnosti insolvenčního správce.

Závěrem bych rád trochu kriticky zhodnotil platnou právní úpravu a navrhl případné řešení v rámci popisu právní úpravy insolvenčního zákona de lege ferenda. Jak jsem již uvedl v textu samotné diplomové práce, tak profesní zkouška insolvenčního správce je jedna z nejtěžších profesních zkoušek vůbec a představuje tak těžkou překážku vstupu do profese insolvenčního správce zejména stran důležitosti insolvenčního řízení nejen ve vztahu k dlužníkovi, jehož úpadek úpadek má insolvenční správce vyřešit, ale také ve vztahu k věřitelům dlužníka, jejichž co nejvyššího uspokojení by měl insolvenční správce dosáhnout. Je tak logické, že insolvenční

správce by měl být nadán nejen potřebnými vědomostmi, ale zároveň i zkušenostmi, které se v průběhu této zkoušky testují. Dle mého názoru je současná forma zkoušek insolvenčních správců nastavena vhodně, jelikož její samotnou formou je zabezpečen vstup do profese insolvenčních správců pouze kvalitním a odborně nadaným žadatelům, kteří budou v budoucnu schopni pružně reagovat na všechny případné nastálé situace, se kterými se mohou potkat v rámci insolvenčního řízení dlužníka.

Problém však se současnou právní úpravou nastává v momentě, kdy insolvenční správce neplní své povinnosti a porušuje insolvenční zákon, respektive zákon o insolvenčních správcích. Držitele povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce je totiž velmi těžké tohoto povolení zbavit, a to zejména díky dle mého názoru zkosnatělé právní úpravě.

Pokud se dohledový orgán Ministerstvo spravedlnosti České republiky rozhodne, že zahájí správní řízení o zrušení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správcem s problémovým insolvenčním správcem, tak jako všechna správní rozhodnutí musí i toto rozhodnutí dodržet ústavní zásadu proporcionality a Ministerstvo spravedlnosti České republiky tak musí pečlivě dané rozhodnutí odůvodnit zejména stran toho důvodu, zda zásah a omezení možnosti podnikat a provozovat živnost jsou proporcionální k míře porušení insolvenčního zákona. Insolvenční správce je pak nadán pravomocí podat opravný prostředek, a to podání odvolání, respektive rozkladu proti rozhodnutí k odvolacímu orgánu, kterým je Ministr spravedlnosti a pokud i zde neuspěje, tak rozhodnutí může insolvenční správce dále rozporat i v rámci správního soudnictví.

Samotný proces zrušení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce je tedy velmi zdlouhavý a trvá i několik let. Řešením by tak tedy bylo posílení pravomocí Ministerstva spravedlnosti nebo alespoň bližší definice podstatného porušení, respektive soustavného porušování povinností ze strany insolvenčního správce v rámci zákona o insolvenčních správcích. Tato současná vágní definice sice v sobě skrývá možnost pod ni podřadit skoro jakékoliv porušení insolvenčního zákona, ale zároveň trochu svazuje ruce dohledovému orgánu v rámci odůvodnění rozhodnutí o zrušení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce.

Mohu říct, že za dva roky, co jsem byl členem odboru insolvenčního a soudních znaleců Ministerstva spravedlnosti České republiky, tak se nepodařilo ani v jednom případě rozhodnutí o zrušení povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce dosáhnout pravomocného rozhodnutí.

Dalším problémem současné právní úpravy je výkon funkce insolvenčního správce jako ohlášeného společníka veřejné obchodní společnosti. Nezřídka se stává, že insolvenční správce poskytne své povolení k výkonu činnosti veřejné obchodní společnosti, která na něho čerpá nápad insolvenčních řízení, ale fakticky takový insolvenční správce funkci insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení nevykonává. Z mého pohledu však nelze donutit insolvenčního

správce k samotnému výkonu činnosti, respektive funkce insolvenčního správce, jelikož dohledový orgán není schopen soustavně kontrolovat každého insolvenčního správce v rámci jednotlivých insolvenčních řízení dlužníků.

Velkým problémem platné právní úpravy je také následné vzdělávání insolvenčních správců, tzn. aktivní a soustavné vzdělávání insolvenčních správců po vydání povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce. Insolvenčnímu správci je sice povinnost následného vzdělávání a prohlubování své odbornosti dána v rámci ustanovení § 23 zákona o insolvenčních správcích, ale pokud insolvenční správce tuto povinnost neplní, tak za toto porušení nelze insolvenčního správce významně sankcionovat. Dokonce jsem se i osobně setkal s insolvenčním správcem, který se v rámci insolvenčního řízení dlužníka řídil dle starého občanského a obchodního zákoníku a nebyla mu vůbec známa existence „nového“ občanského zákoníku či zákona o obchodních korporacích. Systém následného vzdělávání insolvenčních správců stran jednotlivých dílčích novelizací právní úpravy a konstantní sledování aktuální judikatury považuji za jednu z nejvýznamnějších povinností kladených na insolvenčního správce, aby byl schopen za všech okolností dostát svým povinnostem a pružně reagovat na případné výkladové nejasnosti v rámci výkladu insolvenčního zákona, respektive zákona o insolvenčních správcích.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky tak v roce 2020 přišlo s myšlenkou, že povinnost vzdělávání insolvenčních správců by mohla být v zákoně o insolvenčních správcích novelizována v rámci transpozice tzv. restrukturalizační směrnice²²⁰ a navázána na samotnou platnost povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce. Celý proces měl vypadat tak, že insolvenčnímu správci by bylo možné prodloužit platnost povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce pouze za situace, kdy v rámci kalendářního roku absolvuje určitý počet školení, přednášek či bude aktivně publikovat s insolvenční tematikou. Diskutována byla i možnost opětovného přezkoušení na konci platnosti povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce i u insolvenčních správců se základním povolení, tak jak proces přezkušování funguje u zvláštních insolvenčních správců. Tento návrh se však neseťkal s pochopením ze strany zejména jednotlivých spolků insolvenčních správců a v současné době nelze říct, jak se situace ohledně následného vzdělávání insolvenčních správců bude dále vyvíjet, jelikož bylo rozhodnuto, že pro tak významnou změnu právní úpravy by nebyla v současné době dostatečná politická vůle.

Úprava insolvenčního práva představuje velmi tenký led, na kterém je zapotřebí vybalancovat jednotlivá práva a povinnosti subjektů, které se samotného insolvenčního řízení

²²⁰ směrnice Evropského parlamentu a Rady o rámcich preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132

účastní a není lehké dosáhnout shody napříč politickým spektrem stran ideálního řešení problémů insolvenčního zákona. Vždy se jedná o ústupky a kompromisy jednotlivých zainteresovaných subjektů, a tak dle mého názoru nikdy nebude situace na poli insolvenčního práva ideální a taková, jaká by měla být.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

Petr Sprinz, Tomáš Jirmásek, Oldřich Řeháček, Milan Vrba, Zoubek Hynek a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, ISBN 978-80-7400-753-8

Hásová Jiřina, Tomáš Moravec, Insolvenční řízení, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-459-9

Richter, M., Benýšek, J., Čujan, R. a kol. Zákon o insolvenčních správcích a předpisy související. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-698-2

Hásová, J., Moravec, T. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2018, ISBN 978-80-7400-691-3

RICHTER, T., Insolvenční právo, 1. vydání, Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, ISBN 978-80-7357-329-4

Karel Svoboda, Petr Smolík, Jiří Levý, Jiří Doležilek a kol., Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání, 202, ISBN 978-80-7400-828-3

ZEZULKA, Ondřej, O postavení insolvenčního správce, Právní rozhledy č. 21/2019, s. 748

JUDr. Daniel Ševčík, Ph.D., Mgr. Jiří Šebesta, Majetková podstata a její zpeněžení, Bulletin Advokacie 9/2012, str. 33

Mgr. Tomáš Brožek, LL.M., Mgr. Michal Buchta, Specifika nabývání majetkové podstaty v konkursu, Bulletin Advokacie 10/2020, str. 64

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Webové rozhraní Ministerstva spravedlnosti České republiky, Výsledky zkoušek insolvenčních správců dle jednotlivých termínů, dostupné na adrese: <https://insolvency.justice.cz/zkousky-insolvencnich-spravcu/>

Webové rozhraní Ministerstva spravedlnosti České republiky, Slovníček insolvenčních pojmů, dostupné na adrese: <https://insolvency.justice.cz/slovník-insolvencnich-pojmu/>

3. Seznam použitých právních předpisů

Císařské nařízení č. 1/1869 ř.z., konkursní řád

Císařské nařízení ze dne 10. prosince 1914, jímž se zavádí řád konkursní, řád vyrovnávací a řád odpůrcí

Zákon č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a bezpečnosti způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 255/2012 Sb, o kontrole, ve znění pozdějších předpisů,
Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
Zákona č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů
Zákona č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce, v platném znění
Vyhláška č. 191/2017, o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů
Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů
Směrnice Evropského parlamentu a Rady o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132

4. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 25. června 2002 sp. zn. Pl. ÚS 36/01
Nález Ústavního soudu ze dne 1. července 2010 sp. zn. Pl. ÚS 14/10
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 12.2013, sp. zn. 29 NSČR 113/2013
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. června 2017 sp. zn. 101 VSPH 624/2016
Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 29 NSČR 179/2016
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 NSCR 32/2010
Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 2101/2009
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. 29 NSCR 129/2018
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. 1 VSPH 42/2011
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 8. 2020, sp. zn. 4 VSOL 281/2020
Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. 29 ICdo 49/2014
Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 29 NSCR 63/2011

Postavení insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení

Abstrakt

Tato diplomová práce poskytuje komplexní právní analýzu postavení insolvenčního správce nejen samého počátku insolvenčního řízení až po podání konečné zprávy v samotném závěru insolvenčního řízení, ale i analýzu samotné profese insolvenčního správce včetně zákonných podmínek kladených na osobu insolvenčního správce nutných k získání povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce.

První kapitola je krátkým historickým exkurzem napříč zákonnými úpravami postavení insolvenčního správce od Císařského nařízení z roku 1869 až do současnosti. Druhá kapitola je věnována povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce včetně jeho případného zániku či zrušení ze strany dohledového orgánu. Podrobně jsou v ní rozebrány podmínky, které musí insolvenční správce splňovat, aby mu bylo vydáno povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce ze strany Ministerstva spravedlnosti České republiky a v druhé části se věnuje profesním zkouškám insolvenčních správců. Třetí kapitola rozebírá procesní postavení insolvenčního správce se zvláštním zaměřením na osobu insolvenčního správce se základním povolením, od jehož osoby je následně odlišeno postavení ostatních insolvenčních správců včetně příkladů. Čtvrtá kapitola je zaměřena na proces ustanovení insolvenčního správce do funkce v rámci insolvenčního řízení dlužníka. Rozebrána je také problematika seznamu insolvenčních správců a rozdělení seznamu insolvenčních správců na jednotlivé části. Pátá a šestá kapitola se věnuje rozlišení výkonu funkce v rámci insolvenčního řízení a výkonu činnosti insolvenčního správce. Podrobně jsou zde rozebrány jednotlivé činnosti, které insolvenční správce vykonává v rámci insolvenčního řízení dlužníka a jsou zde uvedeny možnosti odvolání, respektive zproštění insolvenčního správce z funkce a vyčíslení jeho odměny. Předposlední kapitola je věnována dohledu, který vykonávají nad insolvenčním správcem dohledové orgány, tzn. insolvenční soud a Ministerstvo spravedlnosti České republiky a jsou zde popsány možné sankční mechanismy v případě porušení zákonných povinností ze strany insolvenčního správce. Závěrečná část diplomové práce uvádí vybraná specifika jednotlivých způsobů řešení úpadku a s nimi související práva a povinnosti insolvenčního správce.

Cílem této diplomové práce je tak popsat profesi insolvenčního správce jako celku se zvláštním zaměřením na jeho postavení v rámci insolvenčního řízení dlužníka včetně odkazů na relevantní judikaturu vrchních soudů, Nejvyššího soudu České republiky a Ústavního soudu České republiky. Závěrem pak nabízím kritický pohled na aktuální právní úpravu a popisuji úpravu insolvenčního zákona de lege ferenda.

Klíčová slova: postavení, insolvenční správce, insolvenční řízení

Status of insolvency practitioner in insolvency proceedings

Abstract

This diploma thesis provides a comprehensive legal analysis of the status of the insolvency practitioner not only at the very beginning of insolvency proceedings until filing the final report at the end of insolvency proceedings, but also an analysis of the insolvency practitioner profession itself, including the legal conditions imposed on the insolvency practitioner necessary to obtain a license to perform activities as an insolvency practitioner.

The first chapter is a short historical excursion across the legal regulations of the status of insolvency administrator from the Imperial Decree of 1869 to the present. The second chapter is devoted to the authorization to perform the activities of an insolvency practitioner including its eventual termination or cancellation by the supervisory authority. It discusses in detail the conditions that an insolvency practitioner must meet in order to be licensed to perform the activities of an insolvency practitioner by the Ministry of Justice of the Czech Republic, and the second part it deals with the professional examinations of insolvency practitioner. The third chapter discusses the procedural status of the insolvency practitioner with a special focus on the person of the insolvency administrator with a basic license, from whose status the status of other insolvency practitioners is subsequently distinguished, including examples. The fourth chapter focuses on the process of appointing an insolvency practitioner to a position within the debtor's insolvency proceedings. The issue of the list of insolvency practitioner and the division of the list of insolvency practitioners into individual parts is also discussed. The fifth and sixth chapters deal with the distinction between the performance of the activities within the insolvency proceedings and the performance of the action of the insolvency practitioner. The individual activities performed by the insolvency administrator within the debtor's insolvency proceedings are analyzed in detail here. The penultimate chapter is devoted to the supervision performed by the supervisory authorities over the insolvency practitioner, i.e., insolvency court and the Ministry of Justice of the Czech Republic and describes the possible sanction mechanisms in case of breach of legal obligations by the insolvency practitioner. The final part of the diploma thesis presents selected specifics of individual methods of bankruptcy with associated rights and obligations of the insolvency practitioner.

The aim of this diploma thesis is to describe the profession of insolvency practitioner with a special focus on his status in the debtor's insolvency proceedings, including references to the relevant case law of the High Courts, the Supreme Court and the Constitutional Court. Finally, I

offer a critical look at current legislation and describe the regulation of the insolvency law de lege ferenda.

Key words: status, insolvency practitioner, insolvency proceedings